

ChronAfrica

Güvenlik ve barış inşasında IGAD'ın rolü: Somali örneği

Victoria Nansasi¹, Mustafa Arslan²

Öz

Son dönemde bölgesel örgütlere atfedilen önem, barışı tesis etmeye korumaya dönük koalisyon operasyonlarını analiz etmede temel unsurlardan biri olmuştur. Dünya çapındaki çağdaş uluslararası hükümet örgütleri, etki alanlarındaki çatışmaları önleme, yönetme ve çözme misyonuyla kurulmuşlardır. Hükümetler Arası Kalkınma Otoritesi bu tip bölgesel örgütlerden biridir. 1990'lardan beri, özellikle barışı koruma operasyonları aracılığıyla, iç savaflara yabancı müdahalesi önemli ölçüde genişlik kazanması Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde yer alan geleneksel iç işlerine müdahale etmeme yaklaşımını zayıflatmış ve anlamı hakkındaki tartışmayı yeniden alevlendirmiştir. Barışı sürdürme anlaşmaları gibi bölgesel barışı koruma sorumlulukları olan bölgesel örgütler arasındaki eşitsizlikler, Birleşmiş Milletler aracılığıyla yürütülen operasyonlardan daha üstün tutulan tartışmasız geçerli önlemler olarak görülmeye başlanmıştır. Kavramsal olarak, bahsi geçen örgütlerin bir bölgenin ve bölge aktörlerinin sorunlarına daha yakın olmaları ve askerî araçlar üzerinde daha fazla kontrole sahip olmaları nedeniyle, söz konusu görevleri daha etkili bir şekilde yönetebileceklerine inanılmaktaydı. Çalışmanın amacı Somali'deki güvenlikleştirme ve uzlaştırma girişimlerini koordine etmede IGAD'ın etkinliğini incelemek, stratejik tasarımlarını, faaliyetlerini ve bölgesel istikrarı teşvik etmedeki etkilerini değerlendirmek ve Afrika Boynuzu'nda çatışma çözümü ve yönetim değişikliği kapasitesini güçlendirmeye ilişkin temel engelleri ve fırsatları belirlemektir. Bu doğrultuda, nitel metodolojiye dayalı mevcut araştırmada IGAD'ın Somali Barışında etkin bir rol oynadığı, esnek yapısı sayesinde sorunlara kolaylıkla uyarlanabilen çözümler geliştirdiği, uluslararası kamuoyunun dikkatinin Somali'ye çekilmesini ve mali destek sağlanmasında aktif rol oynadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: IGAD, Güvenlik, Barış İnşası, Afrika, Somali

¹Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm ABD, Nevşehir, Türkiye

²Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Nevşehir, Türkiye

Sorumlu yazar: Mustafa Arslan **E-mail:** m.arslan@nevsehir.edu.tr

Gönderim Tarihi (Received): 21.07.2024 **Kabul Tarihi (Accepted):** 13.08.2024 **Yayın Tarihi (Published):** 30.09.2024

Copyright © 2024 The Author(s). This is an open-access article under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

The role of the IGAD in security and peacebuilding: The case of Somalia

Abstract

In recent times, the significance attributed to regional organizations has been one of the essential elements in analyzing peace operations, peacekeeping, and coalition operations. Contemporary international governmental organizations across the globe have been established with the main mandate of preventing, managing and resolving conflicts within their areas of influence. Intergovernmental Authority on Development is one such regional organization. Since the 1990s, foreign engagement in civil wars, particularly through peacekeeping operations, has expanded dramatically. This has weakened the traditional concept of non-intervention in internal affairs established in the United Nations Charter, or at least reignited debate over its meaning. Inequalities among regional bodies with regional peacekeeping responsibilities, such as agreements in peace enforcement, came to be viewed as indisputably valid measures, frequently superior to operations carried out through the United Nations. Conceptually, it was natural to believe that these organizations, being closer to the problems of a region and the actors, and having greater control over military means, could manage these missions more effectively. The goal of this paper is to conduct a complete examination of the IGAD's efficacy in coordinating security and reconciliation initiatives in Somalia, to assess IGAD's strategic designs, activities, and their impact in promoting regional stability, and to identify the key obstacles and opportunities associated with strengthening IGAD's capacity for conflict resolution and governance change across the Horn of Africa. In this context, this research based on qualitative methodology has found that IGAD played an active role in the Somali Peace, developed easily adaptable solutions to problems thanks to its flexible structure, and played an active role in drawing the attention of the international public to Somalia and providing financial support.

Keywords: IGAD, Security, Peace Building, Africa, Somalia

Introduction

Son kırk yıldır, Afrika Boynuzu dünyanın en çok çatışma ve savaş yaşayan bölgesi olmuştur.¹ Bölge devletleri sıklıkla birbirleriyle anlaşmazlıklar içinde varlıklarını sürdürmektedirler. Özellikle, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana Eritre, Etiyopya, Somali ve Sudan iç ve dış çatışmalarla iç içedirler.² Tekrarlanan ve zaman zaman savaş düzeyine ilerleyen bu gerilimler bölgeyi uzun süreli felaketlere sürüklemiş ve istikrarsız bir yapıya dönüştürmüştür. Bu savaşan güçlerin farklı kombinasyonlarını içeren tekrarlayan savaşlar ve çatışmalar bölgeyi büyük çaplı ve kronik bir istikrarsızlığa sürüklemiştir. Bölge devletler arasındaki uzun süredir devam eden iç savaşlar yüz binlerce insanı yerinden etmiş, toplumsal acılar yaratmış, bölgenin güvenliğine zarar vermiş, ülke ekonomilerini zayıflatmış, kalkınma fırsatlarının hayata geçirilmesini engellemiş, bölgesel istikrarı tehlikeye atmış ve zaten yetersiz olan ekonomik altyapının mevcut yeterlik düzeyini de ortadan kaldırmıştır.³

Mevcut durum içerisinde bölge ülkelerinin öz kaynakları vasıtasıyla kendi iç sorunlarını çözüme kavuşturmalarının zor olmasının yanında, diğer bölge ülkeleriyle bir araya gelerek sorunlara birlikte ortak çözümler geliştirme olanakları da yok denecek düzeydedir. Mevcut durum bölge ülkeleri arasında eşgüdümü ve birlikte adım atmaya

¹ Alexander Rondos, "The Horn of Africa: Its Strategic Importance for Europe, the Gulf States, and Beyond", *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, 2016, (6).

² Khalid Mustafa Medani, "The Horn of Africa in The Shadow of the Cold War: Understanding The Partition of Sudan from A Regional Perspective", *The Journal of North African Studies*, 2012, 17(2), s.1; Victor A.O. Adetula, *African Conflicts, Development and Regional Organizations in The Post-Cold War International System: The Annual Claude Ake Memorial Lecture*, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, Sweden, 2014, s. 42.

³ Kidane Mengisteab, *Critical Factors in The Horn of Africa's Raging Conflicts*, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, 2011, s. 17.

sağlamaya dönük dış müdahaleyi zorunlu kılmıştır. Bölgede barışı, istikrarı ve bölge ülkeleri arasında eşgüdümü ve ekonomik kalkınmayı sağlamaya yönelik uluslararası ve ulus-üstü örgütler tesis edilmiştir. Bölgede çatışmanın önlenmesi ve barışın tesisini konu alan literatür Afrika bölgesel örgütlerinin bölgesel güvenlik toplulukları oluşturma sürecinde kritik önemine ve oynadıkları aktif role vurgu yapmaktadır.⁴

Belirli bir coğrafi bölgede, hükümetler tarafından paylaşılan politik, ekonomik, toplumsal ve güvenliğe dönük sorunları çözüme misyonu yüklenen bölgesel örgütler, sıklıkla işbirlikçi karar alma, çatışma çözümü ve politika koordinasyonu için çerçeveler geliştirerek üye ülkelerin iş birliğini ve entegrasyonunu teşvik eder. Belirtilen örgütler, üyelerinin küresel ölçekte toplu müzakere gücünü artıran bölgesel yönetim araçlarıdır.⁵ Mezkûr örgütlerin bölgeye olan fiziksel yakınlıkları ve yerel bağlam konusundaki uzmanlıkları, bölgelerindeki uyuşmazlıkları yönetme konusunda onları uluslararası örgütlerin önüne geçirmektedir.⁶ Bahsi geçen örgütlerin üyesi olan yerel aktörler belirli bölgesel dinamikleri anlama ve yönetme konusunda daha iyi konumdadırlar.⁷ Afrika Birliği'nin (AU) "*Afrika'nın sorunlarına Afrikalı çözümler.*" ideali çatışmaların çözümünde bölgesel örgütlerin varlığının altını çizmektedir.⁸

Bölgesel güvenlik kompleksleri terimi yerel aktörlerin çatışmanın temel nedenlerini belirleme ve çözüme konusunda daha iyi konumlandığı güvenlik alanlarını ifade eder.⁹ Mevcut güvenlik kompleksleri, ulusal güvenlik endişeleri iç içe geçmiş olan ve birbirinden ayrı düşünülmemeyen hükümet gruplarını içerir.¹⁰ Bu gibi durumlarda, bölgesel gruplar çatışmayı körükleyen belirli sosyo-politik ve ekonomik unsurları dikkate alarak eylemlerini dışarıdaki aktörlerden daha başarılı bir şekilde değiştirebilirler.

Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (Intergovernmental Authority on Development-IGAD) Afrika Boynuzu bölgesinde kurulan bölgesel örgütlerden biridir. Afrika boynuzu bölgesindeki gerek devletlerarası çatışmaların ve gerekse devletlerin kendi iç çatışmalarının çözüme kavuşturulmasında önemli rol oynayan IGAD 1996'da öncülü olan ve 1986'da kurulmuş olan Uluslararası Kuraklık ve Kalkınma Otoritesi'nin (Intergovernmental Authority on Drought and Development-IGADD) yerine, üye devletlerin barış, güvenlik ve refahı sağlama çabalarına değer katmak için bölgesel iş birliğini ve entegrasyonu teşvik etmek misyonuyla kurulmuştur.

Bu çalışma, Bölgesel Güvenlik Topluluğu teorisi gibi teorik çerçeve ile gerçek yaşamdaki uygulamaların ortaya koyduğu sonuçları değerlendirerek IGAD'ın Somali'deki katılımını derinlemesine incelemesi bakımından özgündür. Ayrıca, IGAD'ın kurumsal geçmişini ve Afrika sorunlarına yönelik Afrika çözümlerinin daha geniş çerçevesindeki bölgesel taktiklerinin sonuçlarını eleştirel bir şekilde incelemektedir. Ayrıca, Afrika'daki bölgesel güvenlik toplulukları üzerine yapılan araştırmalar sınırlıdır ve çoğu çalışma Avrupa, Asya ve Orta Amerika'ya yoğunlaşmaktadır. Yapısalcı teorisyenler, Afrika'nın oynaklığı ve kırılgan uluslarının onu güvenlik topluluğu analizi için uygunsuz hale getirdiğini iddia etmişlerdir. Çalışma, Somali'ye odaklı biçimde IGAD'ı araştırarak mevcut bakış açısıyla çalışmaktadır. Mevcut araştırma öncelikli olarak yabancı müdahalesi, çatışma önleme ve barış süreci sonuçlarına odaklanmaktadır ancak sıklıkla bölgesel örgütlerin ve hegemonyaların uzun vadeli barış üzerindeki

⁴ Michael Barnett, "Partners in Peace? The UN, Regional Organizations, and Peace-Keeping", *Review of International Studies*, 1995, 21(4), s. 421; Amitava Acharya, "Global International Relations and Regional Worlds: A New Agenda for International Studies", *International Studies Quarterly*, 2014, 58(4), ss. 4, 8.

⁵ S. Neil MacFarlane-Thomas G. Weiss, "Regional Organizations and Regional Security", *Security Studies*, 1992, 2(1), s. 8.

⁶ Michael Barnett, 1995, ss. 420-422.

⁷ Amitava Acharya, 2014, s. 9.

⁸ Victor A.O. Adetula, 2014, s. 24; Tim Murithi, "The African Union's Evolving Role in Peace Operations: The African Union Mission in Burundi, Darfur, and Somalia", *African Security Studies*, 2008, 17(1).

⁹ Amitava Acharya, "Regionalism Beyond EU-Centrism", *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, Edt. Tanja A. Börzel, and Thomas Risse, Oxford Academic, Oxford, 2016; Barry Buzan, "The Logic of Regional Security in The Post-Cold War World", *The New Regionalism and the Future of Security and Development* (Vol. 4), Palgrave Macmillan, London, 2000.

¹⁰ Barry Buzan-Ole Waever, *Regions and Powers: The Structure of International Security* (Vol. 91), Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

daha büyük etkisini göz ardı etmektedir. IGAD'ın etkinliğini değerlendirerek ve üye devletlerin stratejik hedeflerinin barış inşası çabalarını nasıl etkilediğini araştırarak eksiklikleri gidermeyi amaçlamaktadır. Çalışmada IGAD'ın Somali örneği üzerinden iç çatışmaların önlenmesi ve bölgesel güvenliğin tesisine yönelik çalışmaları incelenmiştir. Çalışma konuyla ilgili kurumsal raporlar ve literatür bulguları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışma Somali örneği ile sınırlandırılmış olup diğer bölge ülkelerine ilişkin hususlara Somali ile doğrudan ve dolaylı ilişkisi bağlamında değinilmiştir.

Teorik ve Kavramsal Çerçeve

Çalışma, IGAD'ın Somali'deki işlevini değerlendirmek için Bölgesel Güvenlik Toplulukları (RSC) teorisine dayanmaktadır. Karl Deutsch tarafından bölgesel örgütlerin devlet istikrarına ve iş birliğine nasıl katkıda bulunduğunu anlamak amacıyla geliştirilen teori daha sonra yapısalcı araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.

Bölgesel Güvenlik Toplulukları Teorisi

Deutsch'un¹¹ güvenlik toplulukları üzerine temel yaklaşımı, bu tür toplulukların var olabilmesi için hükümetler arasında karşılıklı yüksek güven, siyasi, ekonomik ve toplumsal entegrasyon olması gerektiğini savunur. Deutsch'un yaklaşımı, hükümetlerin sorunları işbirlikçi ve şiddet içermeyen bir şekilde çözme olasılığının daha yüksek olduğu inancına dayanmakta olup askerî güce ve ittifaklara dayanan geleneksel devlet tabanlı güvenlik yöntemlerinden ayrılmaktadır. Çatışma olasılığını düşürme ve üye ülkeler arasında işbirlikçi ilişkiler kurma eğiliminde olan ortak normlar, inançlar ve kimliklerle ayırt edilir.¹²

Yapısalcı düşünürler Deutsch'un teorisini Avrupa ve Asya'nın ötesine taşımışlardır.¹³ Adler ve Barnett, güvenlik topluluklarının üye ülkelerin çatışmaları çözmelerine ve güvenlik sorunlarını birlikte yönetmelerine olanak tanıyan ortak normlar ve değerlerle tanımlandığını ileri sürmektedir. Hükümetlerin ortak bir kimliğe sahip olması ve işbirlikçi eylemlere katılması durumunda güvenlik topluluklarının farklı biçimlerde ortaya çıkabileceğini ve klasik paradigmayı farklı bölgesel ortamlara genişletebileceklerini savunurlar. Mevcut çok yönlülük, kavramın çeşitli koşullarda kullanılmasını sağlayarak uluslararası etkileşimlerin değişen doğasını yansıtır.¹⁴

Bölgesel Güvenlik Topluluğu Uyarlamaları

Bölgesel güvenlik topluluğu kavramı, üye ülkeler arasında iş birliğini ve barışı teşvik etmeyi hedefleyen IGAD ve AU gibi örgütler eliyle Afrika gibi Avrupa ve Asya dışındaki bölgelere de uyarlanma şansı yakalamıştır.¹⁵ Ancak köklü çatışmaların veya farklı siyasi sorunların yaşandığı bölgelerde bölgesel güvenlik yapılarını tesis etmek zor olabilmektedir.¹⁶ Yaklaşımın farklı bölgelere ve durumlara uyarlanması benzersiz bölgesel zorlukları ele almayı ve devletler arasında etkili entegrasyonu teşvik etmeyi gerektirir. Yapısalcılar, yaklaşımın Afrika ile ilişkisini sorgulayarak kıtanın siyasi istikrarsızlığı ve devlet kırılabilirliğinin klasik bölgesel güvenlik topluluğu paradigmasına engel teşkil ettiğini ileri sürmektedir.

¹¹ Karl Wolfgang Deutsch-Sidney A. Burrell - Robert A. Kann-Maurice Lee-Martin Lichterman- R.A. Lindgren-R.W. Van Wagenen, *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*, Princeton University Press, New Jersey, 1957.

¹² Alex J. Bellamy, *Security Communities and Their Neighbors*, Palgrave Macmillan, New York, 2004.

¹³ Amitava Acharya, 2016.

¹⁴ Emanuel Adler-Michael Barnett, *Security Communities*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998.

¹⁵ Amitava Acharya, 2016.

¹⁶ Barry Buzan, "Regional Security Complex Theory in The Post-Cold War World", *Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader*, Palgrave Macmillan, London, 2003; Benjamin Miller, "When and How Regions Become Peaceful: Potential Theoretical Pathways to Peace", *International Studies Review*, 2005, 7(2), s. 244.

Bununla birlikte, IGAD gibi bölgesel grupların, Afrika'nın benzersiz koşullarına ve belirgin gerçekliklerine uyarlanmış yaratıcı yollar uygulayarak istikrarı teşvik etmede önemli bir rol oynayabilirler. Afrika hükümetlerinin karşı karşıya kaldığı belirli zorluklara uyum sağlamak için yapısal uyarlamaya gidebilirler. Sadece geleneksel güvenlik topluluğu hedeflerini takip etmekten ziyade, çatışma çözümü, ekonomik büyüme ve hükümet değişiklikleri gibi hususlara da eğilmeleri gerekir. Afrika'nın karmaşık politik ve toplumsal dinamikleriyle başa çıkmak, yerel koşulları hesaba katan bağlam duyarlı taktikler gerektirir. Bölgesel örgütler, işbirliğini ve istikrarı teşvik ederken devlet kırılganlığı ve politik oynaklık kısıtlamaları altında çalışmalıdır.¹⁷

IGAD ve Afrika Boynuzu'nda Bölgesel Güvenlik

IGAD, 1986 yılında Hükümetlerarası IGADD olarak kurulmuş ve bölgenin daha geniş güvenlik zorluklarını ele almak üzere 1996 yılında yeniden yapılandırılmış ve üye devletler arasında çatışma çözümü, ekonomik entegrasyon ve gıda güvenliği görev kapsamına dâhil edilmiştir. Üye devletler Cibuti, Eritre (askıda), Etiyopya, Kenya, Somali, Güney Sudan, Sudan ve Uganda'dır.¹⁸

IGAD'ın kurumsal gelişimi erken dönemde kalkınma ve kuraklık yönetimine vurgudan barış ve güvenliğe daha güçlü bir katılıma evrim ile karakterize edilebilir.¹⁹ Bu geçişi, artan bölgesel hareketlilik ve refahın tek başına uzun vadeli istikrarı garanti etmeyeceği anlayışı teşvik etmiştir. Reformun temel amacı, karmaşık siyasi dinamikler ve çatışma çözümü, arabuluculuk ve barışı koruma gibi güvenlik zorluklarıyla başa çıkma yeteneğinin geliştirilmesidir.²⁰ Uzmanlaşmış birimler ve çerçeveler oluşturularak IGAD'ın bölgesel krizlerde arabuluculuk rolü belirginleşmiş ve kapsamlı bölgesel uzmanlığını ve bağlarını kullanarak görüşmeleri ve anlaşmaları teşvik etmiştir.²¹ Uygulanan proaktif strateji, örgütün barış müzakerelerine arabuluculuk etmede ve çatışma çözme önlemlerini desteklemede önemli bir rol oynadığı Somali ve Güney Sudan gibi savaşlardaki faaliyetlerle meyvesini vermiştir. IGAD bünyesinde Barış ve Güvenlik Bölümü'nün teşkili önemli bir hamledir.²²

IGAD'ın bölge güvenliğine yönelik önemli katkıları olmakla birlikte zaman zaman üye devletlerin ulusal çıkar kaygıları nedeniyle sekteye de uğrayabilmektedir.²³ Dahası, bölgesel örgütler sıklıkla kaynak ve kurumsal kapasite kısıtlamalarıyla karşılaşmaktadır. IGAD gibi bölgesel örgütlerin, BM gibi küresel örgütlere kıyasla daha az fona ve personele sahip olmaları uzun vadeli barış inşası projelerini sürdürme yeteneklerini engellemektedir.²⁴ Bağımsızlığın etkileyebilecek düzeyde dış fonlara bağımlı olması endişeleri, artırmaktadır.²⁵

IGAD'ın gerçekleştirdiği faaliyetler, bölgesel örgütlerin önemli zorluklara rağmen barış ve istikrara nasıl katkıda bulunabileceğini gösterir. IGAD'ın arabuluculuk ve barış inşası projelerine yardım dâhil olmak üzere barışı koruma

¹⁷ Amitava Acharya, 2016.

¹⁸ IGAD, *Agreement Establishing the Inter-Governmental Authority on Development*, Assembly of Heads of State and Government, IGAD/SUM-96/AGRE-Doc, Nairobi, 1996; IGAD, *The Intergovernmental Authority on Development (IGAD)*, Handbook of The Intergovernmental Authority on Development (IGAD), Nairobi, 2020; Sally Healy Obe, *Hostage to Conflict: Prospects for Building Regional Economic Cooperation in the Horn of Africa*, Royal Institute of International Affairs/Chatham House, London, UK, 2011a.

¹⁹ IGAD, 2020.

²⁰ Messay Asgedom Gobena, "The African Union (AU) and Intergovernmental Authority on Development (IGAD) Partnership in Peace and Security: Achievements and Challenges", *Journal of Citizenship and Morality*, 2019, 2(1), s. 86.

²¹ Kasajja Phillip Apuuli, "IGAD's Mediation in The Current South Sudan Conflict: Prospects and Challenges", *African Security*, 2015, 8(2), s. 135.

²² Kidist Mulugeta, *The Role of Regional and International Organizations in Resolving the Somali Conflict: The Case of IGAD*, Friedrich Ebert-Stiftung, Addis Ababa, 2009, s. 23; Sally Healy Obe, "Seeking Peace and Security in The Horn of Africa: The Contribution of the Inter-Governmental Authority on Development", *International Affairs*, 2011b, 87(1), ss. 117, 118.

²³ Ken Menkhaus, "The Crisis in Somalia: Tragedy in Five Acts", *African Affairs*, 2007, 106(424), s. 357.

²⁴ Redie Bereketeab, "Political Economy of Regional Peacebuilding and Politics of Funding", *Asian Journal of Economics, Finance and Management*, 2024.

²⁵ Victor A.O. Adetula- Redie Bereketeab-Olugbemi Jaiyebo, *Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa: The Experiences of ECOWAS and IGAD*, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, Sweden, 2016.

operasyonları, siyasi parçalanma, klan temelli rekabetler ve dış müdahalelerle karakterize edilen bir alanda bölgesel güvenlik topluluğu yaklaşımının bir uyarlanması olarak görülebilir.²⁶ Arabuluculuğa odaklanarak, geçiş hükümetlerine yardım ederek ve uluslararası barışı koruma misyonlarını savunarak IGAD, bölgesel örgütlerin geleneksel güvenlik topluluğu modellerinden farklı bağlamlarda çatışma çözümüne ve istikrara nasıl katkıda bulunabileceğini göstermiştir.²⁷

IGAD'a yöneltilebilecek önemli bir eleştiri ise faaliyetlerinin büyük ölçüde üye ülkelerin ulusal çıkarlarından, özellikle Etiyopya ve Kenya'dan etkilendiğidir.²⁸ Somali'deki güvenlik endişeleri ve siyasi talepleri nedeniyle, bu ülkeler çatışma çözümüne gerçekten tarafsız ve bölgesel bir yaklaşım benimsemek yerine IGAD'ın gündemini kendi ulusal çıkarlarına yönlendirmekle suçlanmaktadır.²⁹ İlave olarak, IGAD'ın düşük kurumsal kapasitesi ve dış finansmana bağımlılığı devam eden diğer sorunlardır.³⁰ Örgütün mali yardım için yurtdışı bağışçılara bağımlılığı, uzun vadeli barış inşası projeleri üstlenmedeki özerkliğini ve etkinliğini sınırlamıştır.³¹ Dahası, klan rekabetleri, savaş ağalığı ve El-Şebab gibi aşırılıkçı örgütlerin büyümesiyle belirginleşen Somali çatışması, IGAD'ın arabuluculuk etme çabalarını engellemiştir.³² Diğer yandan IGAD'ın kararlarını uygulatmadaki yetersizliği ve yaptırım mekanizmasının olmaması diğer ciddi eksikliklerdir. Örneğin, Somali gruplarını müzakere masasına getirmede etkili olsa da, barış anlaşmalarının yürütülmesi üzerindeki etkisi sınırlı kalmış ve bazen anlaşmaların bozulmasına ve kan dökülmesine geri dönülmesine neden olmuştur.³³ Bütün bunlara rağmen IGAD'ın Somali'deki varlığını ve kurumsal kapasitesini güçlendirmek için daha kapsayıcı söylemler ve yabancı ortaklarla iş birliği geliştirmek fırsatlar yaratabilir.³⁴

IGAD'ın Somali'deki Rolü

IGAD Somali'de çatışmaların sonlandırılması ve barışın tesisi sürecinde etkin biçimde görev almıştır. Çalışmanın amacı Somali'deki güvenikleştirme ve uzlaştırma girişimlerini koordine etmede IGAD'ın etkinliğini incelemek, stratejik tasarımlarını, faaliyetlerini ve bölgesel istikrarı teşvik etmedeki etkilerini değerlendirmek ve Afrika Boynuzu'nda çatışma çözümü ve yönetim değişikliği kapasitesini güçlendirmeyle ilişkili temel engelleri ve fırsatları belirlemektir.

Belirlenen amaca dönük olarak belirlenen araştırma soruları ise "IGAD, taahhütte bulunduğu tarihten günümüze kadar Somali'deki güvenlik ortamını ve barış inşası çabalarını nasıl etkiledi?", "IGAD'ın Somali'de yönetim reformu ve çatışma çözümündeki arabulucu rolünde karşılaştığı temel zorluklar nelerdir?" ve "Özellikle Somali olmak üzere Afrika Boynuzu'nda uzun vadeli istikrar ve barış inşası üzerinde daha büyük bir etki yaratmak için nasıl bir strateji izlemelidir?" biçiminde belirlenmiştir.

Araştırma nitel metodolojiyle hazırlanmış olup kapsamlı bir literatür taraması neticesinde elde edilen bilimsel çalışmalar, uluslararası örgütlerin hazırladıkları raporlar ve politika belgelerinin içerik analizine dayanmaktadır. Araştırmanın kapsamı IGAD'ın Somali'de süregelen krizleri çözmede uyguladığı stratejileri, müdahalelerinin ve diplomatik angajmanlarının ortaya koyduğu sonuçlarla sınırlandırılmıştır. IGAD'ın girişimlerini, sorunlarını ve

²⁶ Emanuel Adler-Michael Barnett, 1998.

²⁷ Amitava Acharya, "The Emerging Regional Architecture of World Politics", *World Politics*, 2007, 59(4).

²⁸ Redie Bereketeab, "Regional Economic Communities and Peacebuilding: The IGAD Experience", *South African Journal of International Affairs*, 2019, 26(1).

²⁹ Ken Menkhaus, 2007; Redie Bereketeab, "Inter-Governmental Authority on Development (IGAD): A Critical Analysis", *Regional Integration, Identity and Citizenship in The Greater Horn of Africa*, Edt. Redie Bereketeab, The Nordic Africa Institute, Uppsala, Sweden, 2012.

³⁰ Paul D Williams, "Joining AMISOM: Why Six African States Contributed Troops to the African Union Mission in Somalia", *Journal of Eastern African Studies*, 2018b, 12(1).

³¹ Sally Healy Obe, 2011a.

³² Brian J. Hesse, "Introduction: The Myth of Somalia", *Journal of Contemporary African Studies*, 2010, 28(3).

³³ Tim Murithi, 2008.

³⁴ Mark Bradbury-Healy Sally Obe, "Whose Peace is it Anyway? Connecting Somali and International Peacemaking", *Accord*, 2010, 21, s. 10.

sonuçlarını, başlangıcından günümüze kadar, Afrika Boynuzu'ndaki bölgesel güvenlik dinamiklerinin daha geniş çerçevesi içinde ele almaktadır.

Somali İç Savaşının Dinamikleri

Sömürgeci geçmiş ve keyfi sınırlarla şekillenen Afrika Boynuzu'nun, ortak coğrafya, tarih ve etnik gruplarla birbirine bağlı olması bir ülkedeki krizlerin diğerlerini etkilemesiyle bölgesel istikrarsızlığa yol açmaktadır.³⁵ Özellikle Somali krizi, IGAD üyesi ülkeler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Uganda'nın Somali ile sınırı olmamasına rağmen, Afrika Birliği Somali Misyonu'na (African Union Mission to Somalia-AMISOM) katılımı onu terörist risklere maruz bırakmaktadır.³⁶ Fiziksel olarak uzak olmasına rağmen Sudan, dini bağlantıları nedeniyle konuya dâhil olmaktadır. Somali ile sınırı paylaşan Kenya, terörist saldırılara ve mülteci akınına maruz kalmaktadır. Somali ile uzun ve geçirgen bir sınırı paylaşan Etiyopya, etnik çatışmalar, silah kaçakçılığı ve Somali merkezli İslamcı aşırılıkçı gruplardan kaynaklanan güvenlik endişeleriyle uğraşmaktadır. Etnik Somali çoğunluğu ve ortak sınırı olan Cibuti de güvenlik endişeleriyle karşı karşıyadır. Bölgesel güç mücadeleleri içinde olan Eritre, Etiyopya'ya karşı koymak için çok sayıda Somali örgütünü desteklemesi savaşı derinleştirmekte ve etki alanını genişletmektedir.³⁷

Somali'deki şiddetin perde gerisinde sömürgecilik, klanların ve alt klanların etkisi³⁸ ve sınırlı ekonomik kaynaklar için mücadele başta olmak üzere bir dizi faktör yer almaktadır. İngiliz ve İtalyan Somalilandı arasındaki bölünme, bağımsızlıktan sonra ulusal entegrasyonu engellemiş ve kısıtlı miktardaki kaynak için klan rekabeti gerginlikleri artırmıştır. Ekonomik zorluklar, yolsuzluk ve hükümet başarısızlıkları toplumda yoksulluk ve hayal kırıklığına yol açmasına bağlı olarak da El-Şebab gibi marjinal grupların oluşumunu tetiklemiştir.³⁹ Ortaya çıkan sonuç ise Somali'de yıkılmış bir ekonomi, kitlesel işsizlik, felaket düzeyinde bir insani durum ve marjinal örgütlerin büyümesi olmuştur.⁴⁰ Yaşanan çatışma özellikle Kenya gibi komşu ülkelere önemli mülteci akınlarına yol açmış ve Somali'yi uluslararası suç ve terör faaliyetlerinin merkezi haline getirmiş, ABD ve diğer Batılı ülkelerin özel ilgi alanı yapmıştır.

Somali Misyonu ve IGAD'ın Rolü

IGAD'ın Somali'deki rolü, örgütün yetki alanının kalkınmanın ötesine geçerek barış ve güvenliği de kapsayacak şekilde büyümesiyle 1990'ların sonlarında artmıştır.⁴¹ Odak noktasındaki değişim, esas olarak 1991'de Siad Barre yönetiminin sona ermesinin ardından 1990'ların başından beri iç savaşa sürüklenen Somali'de kötüleşen durumdan kaynaklanmıştır.⁴² Merkezi bir otoritenin olmaması, yaygın bir kanunsuzluğa, hizipsel çatışmaya ve savaş ağalarının ortaya çıkmasına neden olmuş ve Somali'yi Afrika Boynuzu'ndaki bölgesel kargaşanın merkezi haline getirmiştir.⁴³

IGAD'ın Somali'ye yakınlığı, barış sürecinde tutarlı bir varlık sürdürmesine, stratejilerini sahadaki değişen dinamiklere göre ayarlamasına ve Somali aktörleriyle doğrudan etkileşime girmesine olanak sağlamıştır. Barış görüşmelerini organize etme ve geçiş yönetimi mekanizmalarının kurulması konusundaki liderlik etme çabalarına rağmen, güvenilirlik sağlamada önem kazanmıştır. 2004'te Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin kurulmasıyla

³⁵ Kidane Mengisteab, *The Horn of Africa*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2013.

³⁶ Paul D. Williams, *Fighting for Peace in Somalia: A History and Analysis of The African Union Mission (AMISOM), 2007-2017*, Oxford University Press, Oxford, 2018a.

³⁷ Paul D. Williams, 2018b.

³⁸ Tobias Hagmann, "Beyond Clannishness and Colonialism: Understanding Political Disorder in Ethiopia's Somali Region, 1991–2004", *The Journal of Modern African Studies*, 2005, 43(4).

³⁹ Abdullah A. Mohamoud, *State Collapse and Post-Conflict Development in Africa: The Case of Somalia (1960-2001)*, Purdue University Press, West Lafayette-Indiana, 2006.

⁴⁰ Afyare Abdi Elmi- Abdullahi Barise, "The Somali Conflict: Root Causes, Obstacles, and Peace-Building Strategies", *African Security Studies*, 2006, 15(1).

⁴¹ Kidist Mulugeta, 2009, ss. 26, 27.

⁴² Jeffrey Clark, "Debate in Somalia", *Foreign Affairs*, 1992, 72(1).

⁴³ Andrew Linke-Clionadh Raleigh, "State and Stateless Violence in Somalia", *African Geographical Review*, 2011, 30(1).

sonuçlanan Eldoret ve Mbagathi barış süreçleri, IGAD’ın Somali’deki ilk başarı örnekleridir.⁴⁴ Belirtilen anlaşmaların yürütülmesinde aksaklıklar yaşansa da IGAD’ın diyalogu destekleme ve yerel aktörleri teşvikte oynadığı rol Somali’nin devlet kurma çabalarına önemli bir katkı olarak görülmüştür. İlave olarak, AMISOM’a da Somali’de istikrarın sağlanması konusunda destek sağlamaktadır.⁴⁵ IGAD’ın düşük kapasitesi ve üye ülkeler arasında fikir birliğine dayalı karar alma zorunluluğu, Somali’nin karmaşık siyasi alanına yavaş ve kesintili tepkiler vermesi sonucunu doğurmuştur.⁴⁶

IGAD’ın Somali’deki misyonu içerisinde Somali’nin komşuları, özellikle Etiyopya, Kenya ve Cibuti arasında, mülteci hareketleri, terörizm ve yasadışı silah kaçakçılığı gibi sınır ötesi sorunları ele almak için bölgesel diyalog ve iş birliğini desteklemek vardır.⁴⁷ Mezkur yaklaşım, Somali’nin istikrarsızlığını Afrika Boynuzu için önemli bir tehlike olarak kabul eden IGAD politikasının anahtarıdır. IGAD uluslararası destek elde etmede ve El-Şebab isyanıyla mücadelede ve ülkeyi istikrara kavuşturmada kritik öneme sahip AMISOM askerlerinin konuşlandırılmasını desteklemede de önemli rol oynamıştır.⁴⁸

Somali’deki istikrarsızlığın tüm bölge için ne kadar önemli olduğunu kavrayan IGAD, barış çabalarına daha fazla ağırlık vermiştir. IGAD’ın barış inşası çabalarının etkinliğini değerlendirmek için başarılarının ve eksikliklerinin birlikte analiz edilmesi gerekir. IGAD’ın geçiş hükümetini kabul desteklemesi⁴⁹ ve AMISOM’a destek vermesi, örgütün barış inşasına olan bağlılığını göstermektedir.⁵⁰ IGAD’ın 2002-2004 döneminde Somali Ulusal Uzlaşma Konferansı’na verdiği destek, Somali’nin barış sürecinde bir dönüm noktasıydı. Konferans, önemli Somali gruplarını bir araya getirmiş ve ülkenin yönetimini yeniden tesis etme yolunda hayati bir adım olan Geçiş Dönemi Federal Hükümeti’nin kurulmasının zeminini hazırlamıştır.⁵¹ Geçiş Dönemi Federal Hükümeti’nin kurulması, Somali’nin savaş sonrası tarihinde bir dönüm noktasıydı, zira neredeyse on yıldır merkezi bir hükümeti yeniden kurma yönündeki ilk girişimdi.⁵²

IGAD’ın Somali’deki faaliyetleri birbirinden farklı sonuçlar yaratmıştır. Bazı çabalar gerginlikleri artırdığı veya aşırı derecede dışarıdan yönlendirildiği için eleştirilmiş olsa da, örgütün genişletilmiş yetki alanı, bölgesel örgütlerin çatışma çözümü ve barış inşasında daha büyük roller üstlenmesi yönündeki daha geniş bir eğilimi yansıtmaktadır. IGAD’ın Somali’deki deneyimi, özellikle Somali gibi istikrarsız ve parçalanmış bir ortamda geniş bir misyona sahip olmanın zorluklarını ve karmaşıklıklarını göstermektedir. IGAD’ın barış inşası girişimleri, Somali’deki daha derin köklü siyasi ve sosyoekonomik zorluklarla mücadele etmek yerine acil güvenlik endişelerine öncelik vermesi nedeniyle de eleştirilmiştir.⁵³

⁴⁴ Kidist Mulugeta, 2009, s. 30.

⁴⁵ Kidist Mulugeta, 2009, s. 40; Paul D. Williams, 2018a.

⁴⁶ Kasajja Phillip Apuuli, “IGAD’s Peace and Security Strategy”, *Regional Security in the post-Cold War Horn of Africa*, Edt. Sharamo, Roba and Mesfin, Berouk, Institute for Security Studies, 2011.

⁴⁷ Ghali Ibrahim Sheriff- Innocent Anthony Uke-Williams Adams, “Consolidating Cooperation under Regional Integration: A Theoretical Approach to Curbing Terrorism and Maintaining Peace and Security among IGAD Member States”, *Online International Journal of Arts and Humanities*, 2015, 4(3).

⁴⁸ Dawit Yohannes Wondemagegnehu-Daniel Gebreegziabher Kebede, “AMISOM: Charting A New Course for African Union Peace Missions”, *African Security Review*, 2017, 26(2).

⁴⁹ Francis E. Emathe, *Somalia IGAD’s Attempt to Restore Somalia’s Transitional Federal Government*, Doctoral Dissertation, Naval Postgraduate School, Monterey California, 2006.

⁵⁰ Mohamed Abdullahi Nuh-Sultan Juma Kakuba, “Exploration into IGAD’s Contributions towards Peace and Stability in Mogadishu, Somalia”, *American Journal of Qualitative Research*, 2022, 6(3), s. 25.

⁵¹ Ken Menkhaus, 2007, s. 360.

⁵² Alan Bryden, “The Somali Peace Process: Challenges and Opportunities”, *Somalia: State Collapse and Revival*, Edt.A. Bryden ve J. E. P. T. M. Phillips, Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2013.

⁵³ Sally Healy Obe, 2011b.

Arabuluculuk ve Barış İnşası Süreçleri

Somali'nin 1991'de dağılması bir iç savaşı ve insani felaketi tetiklemiş ve 1992 tarihli 751 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı'yla (BMGKK) Somali'de UNOSOM I operasyonu başlatılmıştır. Mogadişu'daki ateşkesi izlemek, BM personelini güvence altına almak ve insani yardım sağlamak temel misyonuyla hareket eden⁵⁴ UNOSOM I'in yetersiz kalması sonucu 814 sayılı BMGKK ile ABD liderliğinde bir görev gücü (United Task Force-UNITAF) kuruldu. Görev gücü 1993'te geçiş hükümeti kurumlarını kurmak üzere UNOSOM II'ye genişletildi.⁵⁵ 18 Amerikan askerinin hayatını kaybettiği UNISOM II güçlerine yönelik saldırının ardından 1994'te ABD birlikleri, 1995'te de BM güçleri Somali'den çekildi ve operasyon yarım kaldı.⁵⁶

Etiyopya, Somali'de 1991'de devlet otoritesinin çöküşünün ardından Somali'nin barış ve güvenlik çabalarında kilit rol oynadı. 1993'te bölgesel güvenliği tehdit eden Al Itihad al Islamia gibi radikal örgütlerin ortaya çıkmasını önlemek için askerî ve diplomatik yöntemler benimseyerek IGAD'ın liderliğini üstlendi.⁵⁷ Etiyopya'nın askerî faaliyetleri aşırılıkçı kamplara odaklanırken, diplomatik girişimler arasında 1997'de Sodere'de Ulusal Kurtuluş Konseyi'nin (National Salvation Council) kurulmasıyla sonuçlanan barış görüşmeleri yer almaktadır. Bu girişimler, Arap Birliği ve Mısır'ın girişimleri gibi bir takım engellerle karşılaşsa da, Etiyopya'nın istikrarlı duruşu sonunda Somali uzlaşması için bağımsız bölgesel hükümetlere dayalı aşağıdan yukarıya bir yöntemi savunan IGAD tarafından desteklendi. Ancak Etiyopya'nın liderliği, Eritre ile yaşanan bir sınır savaşı nedeniyle geçici olarak durduruldu.⁵⁸

2000 Tarihli Cibuti Arta Konferansı

2000 Cibuti Arta Konferansı, Somali'deki iç anlaşmazlıkları daha da kötüleştiren Etiyopya-Eritre çatışmasının ortasında Somali uzlaşısı için önemli bir girişim olmuştur. Cibuti Devlet Başkanı İsmail Ömer Guelleh, geleneksel liderleri ve sivil toplumu entegre ederek yeni bir yaklaşım arayan toplantıyı başlatması, Ulusal Geçiş Hükümeti'nin (Transitional National Government) kurulmasıyla sonuçlanmıştır. BM de dâhil olmak üzere uluslararası bir tanınma elde etmesine rağmen, Ulusal Geçiş Hükümeti Somaliland ve Puntland gibi önemli Somali gruplarınca tepki ve düşmanlıkla karşılanmış ve daha da önemlisi başta Etiyopya olmak üzere IGAD üyelerinden de yaygın bir destek alamamıştır. Ulusal Geçiş Hükümeti'nin marjinal gruplarla olan bağlantılarından kaynaklanan korku ve endişelerin teşvik ettiği direniş, karşıt grupların ortaya çıkmasıyla neticelenmiş ve Ulusal Geçiş Hükümeti, Mogadişu dışında gücü konsolide etmeyi veya Somali'ye sürdürülebilir barış getirmeyi başaramamıştır.⁵⁹

Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin Kurulması

Somali'nin Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin kuruluşunu karakterize eden faktörler karmaşık tartışmalar ve bölgesel rekabettir. Önceki çabaların ardından, IGAD farklı Somali gruplarını uzlaştırmak için Kenya başkanlığında 2002'de Somali Ulusal Uzlaşma Konferansı'nı (Somali National Reconciliation Conference) topladı. IGAD'ın Somali Ulusal Uzlaşma Konferansı'na verdiği destek, Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin oluşumu için kritik öneme sahipti.

Söz konusu konferans, ulusal uzlaşısı ve devlet kurumlarının yeniden inşası için yolu açabilecek bir güç paylaşımı anlaşması oluşturmak üzere farklı Somali gruplarını bir araya getirdi. Konferans yaşanan çatışmalar ve gecikmeler

⁵⁴ Paul F Diehl, "With the Best of Intentions: Lessons from UNOSOM I and II", *Studies in Conflict & Terrorism*, 1996, 19(2).

⁵⁵ Tamara Duffey, "Cultural Issues in Contemporary Peacekeeping", *International Peacekeeping*, 2000, 7(1).

⁵⁶ Helmut Freudenschuss, "Between Unilateralism and Collective Security: Authorizations of The Use of Force by The UN Security Council", *European Journal of International Law*, 1994, 5(4), s. 517.

⁵⁷ Redie Bereketab, 2012.

⁵⁸ Sally Healy Obe, 2011a.

⁵⁹ Sally Healy Obe, 2011b, s. 113.

nedeniyle sekteye uğramış olsa da IGAD'ın katılımcıları bir araya getirmedeki gayreti Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin gelişiminde önemli bir rol oynadı. Geçiş Dönemi Federal Hükümeti ideal olmaktan uzak olsa da yıllarca süren iç çatışma ve vatansızlığın ardından Somali yönetiminin yeniden inşasına doğru kritik bir adımdı.⁶⁰

Ancak Geçiş Dönemi Federal Hükümeti, başından itibaren çeşitli Somali grupları nezdinde meşruiyet eksikliği ve 2006'da Mogadişu'nun kontrolünü geçici olarak ele geçiren İslam Mahkemeleri Birliği (Union of Islamic Courts-UIC) gibi marjinal örgütlerin yarattığı tehlikeler gibi bir dizi engelle karşılaştı. IGAD, Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'ne sadece diplomatik olarak yardım etmekle kalmadı, aynı zamanda bölgesel askerî eylemleri de koordine etti. Özellikle, UIC'yi devirmek ve geçiş hükümetine yardım etmek için 2006'da Etiyopya askerlerinin Mogadişu'ya konuşlandırılmasında önemli bir rol oynadı ve örgütün genişletilmiş güvenlik sorumluluğunu ortaya koydu.⁶¹

Eldoret Barış Konferansı

1990'ların başında başlayan Somali savaşı, merkezi hükümetin çöküşü, klan anlaşmazlıkları ve çeşitli silahlı örgütlerin kurulmasıyla körüklendi. 2000'lerin başında, Somali'nin siyasi parçalanmasını çözmek ve birleşik bir hükümet kurmak için kapsamlı bir uzlaştırma sürecine açıkça ihtiyaç vardı.⁶² Belirtilen ihtiyaca cevap olacak biçimde, Eldoret Barış Konferansı, federalizm ve silahsızlanma gibi kritik konuları ele almak üzere uzlaştırma komitelerinin oluşturulması da dâhil olmak üzere çok aşamalı bir süreçle endişeleri gidermeye çalıştı.⁶³ Ancak süreç, IGAD üyeleri arasında yaşanan anlaşmazlıklar, yetersiz delege ve sivil toplum katılımı ile marjinal örgütler gibi önemli toplum kesimlerinin dışlanması nedeniyle engellendi. Tüm zorluklara rağmen toplantı, Somali'nin büyük klanları arasında bir güç paylaşım formülü aracılığıyla Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin kurulması için çerçeveyi oluşturan Eldoret Deklarasyonu'nu üretti.⁶⁴

IGAD, iç anlaşmazlıklara ve lojistik zorluklara rağmen barış sürecini sürdürmede kritik bir role sahipti ve dış aktörlerin sonucu etkilemesini önlemede başarılı oldu. Ancak, Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin süreci başarılı bir şekilde yönetememesi ve UIC'nin kurulması, Somali'nin devam eden istikrarsızlığını ortaya koydu ve özellikle Etiyopya'dan daha fazla bölgesel katılıma yol açtı. Eldoret süreci, IGAD'ın çatışma çözüm çabalarında önemli olmakla birlikte, Somali'de uzun vadeli barışı güvence altına almanın zorluklarını gözler önüne serdi.

Afrika Birliği Somali Misyonu'nun Kurulması

IGAD'ın sağladığı bir diğer önemli katkı ise AMISOM'un kurulmasına verdiği destekti. 2007'de konuşlandırılan AMISOM'un görevleri Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin korunması, istikrarı sürdürme operasyonlarına yardım ve Somali'nin genel güvenlik durumuna katkıda bulunmak vardı. Misyonun hedefleri arasında, öncelikle El-Şebab olmak üzere isyancı örgütlere karşı askerî operasyonlar yürütmek ve hükümet ve kalkınma için güvenli bir ortamın kurulmasına yardımcı olmak vardı. AMISOM ayrıca Somali güvenlik kurumlarının geliştirilmesi ve uzlaştırma prosedürlerinin teşvik edilmesi gibi yönetim ve devlet inşaa faaliyetlerine de yardımcı oldu.⁶⁵

IGAD, askerî operasyonlar, yönetim yardımı ve uzlaştırma girişimlerini içeren misyonu destekledi.⁶⁶ AMISOM'un konuşlandırılması, IGAD, Afrika Birliği ve yabancı fon sağlayıcıların ortak çabasının ürünüydü ve IGAD barışı

⁶⁰ Ken Menkhaus, 2007.

⁶¹ Ken Menkhaus, 2007; Alan Bryden, 2013.

⁶² Ken Menkhaus, 2007.

⁶³ Afyare Abdi Elmi-Abdullahi Barise, 2006.

⁶⁴ Mikael Eriksson-Peter Wallensteen, "Armed Conflict, 1989–2003", *Journal of Peace Research*, 2004, 41(5), s. 629.

⁶⁵ Peter Albrecht-Cathy Haenlein, "Fragmented Peacekeeping: The African Union in Somalia", *The RUSI Journal*, 2016, 161(1), s. 53.

⁶⁶ Paul D. Williams, 2018a.

koruma operasyonları için bölgesel ve uluslararası desteği organize etmedeki rolüyle öne çıktı.⁶⁷ AMISOM'un konuşlandırılması, El-Şebab'ın oluşturduğu tehlikeyi ele alma ve Somali'deki çeşitli bölgelerin istikrarına katkıda bulunma açısından kritik öneme sahiptir.⁶⁸

AMISOM, kazanımlarına rağmen, lojistik engellerle, isyancı saldırılarının devam etmesiyle ve Somali içinde karmaşık siyasi faktörlerle karşı karşıya kaldı.⁶⁹ Bununla birlikte, IGAD, AMISOM'a ve Somali'deki diğer barışı koruma faaliyetlerine yardım etmeye devam etmektedir. Görevin deneyimi, karmaşık çatışmaları çözmede ve istikrarı teşvik etmede bölgesel ve uluslararası iş birliğinin değerini ortaya koymaktadır.⁷⁰

Daha Güncel Gelişmeler

Son yıllarda IGAD, özellikle farklı çatışma çözüm araçları ve yeniden inşa çabaları aracılığıyla Somali'de önemli bir varlık gösterdi. Örgütün misyonu, çatışmadan etkilenen bölgeleri istikrara kavuşturmak, Somali federal hükümetine yardım etmek ve taraflar arasında iletişimi teşvik etmek vurgusu ile genişledi. Bahsedilen girişimler, El-Şebab gibi aşırılıkçı örgütlerin sunduğu siyasi istikrarsızlık ve devam eden güvenlik endişeleri de dâhil olmak üzere Somali'nin çok sayıda sorununu ele almada kritik öneme sahiptir.⁷¹

Ayrıca, IGAD, uzun süredir bir sürtüşme kaynağı olan Somali federal hükümeti ile bölgesel hükümetler arasındaki etkileşimi teşvik etmede etkili olmuştur. Somali'nin ülkeyi yarı özerk bölgelere bölen federal yapısı, sıklıkla kaynak paylaşımı, toprak kontrolü ve siyasi otorite konusunda anlaşmazlıklara yol açmaktadır.⁷² IGAD'ın arabuluculuk çabaları, anlaşmazlıkların çözülmesine ve hükümete daha işbirlikçi bir yaklaşımın teşvik edilmesine yardımcı olmuştur.⁷³ Örneğin, federal hükümet ile Puntland, Jubaland ve Galmudug gibi eyaletler arasında anlaşma sağlanmasına katkı sağlamıştır.⁷⁴ Yerel anlaşmalar, çatışma tırmanışını en aza indirmede ve yerel bölgeleri daha büyük ulusal barış ve kalkınma hedefi doğrultusunda tutmada kritik öneme sahiptir.

IGAD, resmî kurumlarla etkileşimine ek olarak, siyasi ve toplumsal istikrarı teşvik etmeyi amaçlayan tabandan faaliyetleri aktif olarak desteklemesi⁷⁵, sivil toplum örgütlerini, kadın gruplarını ve diğer marjinalleşmiş toplulukları barış inşası çabalarına dâhil eden kapsayıcı yönetim yöntemlerini içermektedir. Sıklıkla geçmişteki adaletsizlikler ve kaynak mücadelesi temelinde oluşan yerel şikâyetleri çözmek için çeşitli topluluklar arasında görüşme ortamı yaratmıştır. Adı geçen faaliyetler, toplumsal uyumu teşvik etmeyi ve çatışmadan etkilenen topluluklarda şiddetin yeniden canlanmasını önlemeyi amaçlamaktadır.⁷⁶

IGAD'ın bir diğer faaliyeti ise Somali'nin istikrarı için fon seferber etmek üzere uluslararası ortaklar ve bağışçılarla ortak çalışmayı içermektedir. IGAD'ın sınırlı kapasitesi ve Somali'nin sorunlarının büyüklüğü göz önüne alındığında,

⁶⁷ Dawit Yohannes Wondemagegnehu-Daniel Gebreegziabher Kebede, 2017.

⁶⁸ Walter Lotze- Paul D. Williams, *The Surge to Stabilize: Lessons for the UN from the AU's Experience in Somalia*, International Peace Institute, New York, 2016.

⁶⁹ Paul D. Williams-Michele D'Alessandro-Linda Darkwa-Amina Helal- James Machakaire- Natasja Rupesinghe, *Assessing The Effectiveness of The African Union Mission in Somalia (AMISOM)*, EPON Report, 2018, ss. 38, 90.

⁷⁰ Bronwyn E. Bruton-Paul D. Williams, *Counterinsurgency in Somalia: Lessons Learned from the African Union Mission in Somalia, 2007-2013*, JSOU Press, Florida, 2014.

⁷¹ Ken Menkhaus, *Elite Bargains and Political Deals Project: Somalia Case Study*, DFID Stabilisation Unit, 2018.

⁷² IGAD, 2020.

⁷³ Victor A.O Adetula-Redie Bereketeab-Cyril Obi, "Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa: Lessons from ECOWAS and IGAD", *Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa*, Routledge, 2021b.

⁷⁴ Ahmed M. Musa-Finn Stepputat-Tobias Hagmann, "Revenues On The Hoof: Livestock Trade, Taxation and State-Making in The Somali Territories", *Journal of Eastern African Studies*, 2021, 15(1).

⁷⁵ Redie Bereketeab, 2019.

⁷⁶ Mark Bradbury-Healy Sally Obe, 2010, s. 8.

mevcut katılım kritik öneme sahip olduğu söylenebilir. IGAD, BM, Afrika Birliği ve AB ile işbirlikleri aracılığıyla Somali'nin barışı koruma, insani yardım ve kalkınma girişimleri için daha fazla fon sağlamayı başarmıştır. Bu girişimler güvenlik ve yönetimde kazanımlar sağlamış olmakla birlikte sorunlar hala devam etmektedir.⁷⁷

IGAD'ın önemini ortaya koyan bir diğer faaliyet ise Somali seçim sürecinde oynadığı roldür. Uzun vadeli istikrar için güvenilir ve kapsayıcı seçimlerin önemini kabul eden IGAD'ın, seçim açıklığını ve hesap verebilirliğini iyileştirme girişimlerini desteklemesi⁷⁸ Somali Ulusal Bağımsız Seçim Komisyonu'na (National Independent Electoral Commission-NIEC) teknik yardım sağlamayı ve seçimlerin barışçıl ve kapsayıcı bir şekilde yapılmasını garantilemek için siyasi partiler arasında iletişimi teşvik etmeyi içermektedir.⁷⁹

Zorluklar ve Eleştiriler

Bu bölümde, IGAD'ın Somali'de ve daha geniş olarak Afrika Boynuzu'nda sürdürülebilir barış ve somut kalkınmanın hüküm sürmesini sağlama çabalarında karşılaştığı engeller ele alınmaktadır.

Sınırlı Kapasite

IGAD, Afrika Boynuzu'nda savaşılan taraflar arasındaki anlaşmazlıkları çözme ve tartışmaları çözüme kavuşturma konusunda önemli ilerlemeler kaydetmiş olsa da anlaşmaları bağımsız olarak yürütme konusundaki sınırlı yeteneği nedeniyle başarısız görünmesi⁸⁰, IGAD'ı diğer aktörlere bağımlı olmaya zorlamış ve barış inşası faaliyetlerinin tutarlılığı ve zamanlaması konusunda sorunlar yaratmıştır.

Somali örneğinde, IGAD'ın yardımı kritik olmuştur. Ancak bahsi geçen sınırlamalar nedeniyle bir takım zorluklarla karşılaşmıştır.⁸¹ IGAD, barış görüşmelerine arabuluculuk etme ve geçiş hükümetlerinin kurulmasını kolaylaştırma konusunda önemli bir işlev görmüş olsa da örgütün sınırlı kaynakları sıklıkla AMISOM ve çok sayıda uluslararası ortak gibi dış kuruluşların katılımını gerektirmiştir.⁸² Ortaya çıkan bağımlılık, zaman zaman barış sürecinde aksaklıklara ve üzerinde anlaşılan önlemlerin uygulanmasında çelişkilere neden olmuştur.⁸³ Örneğin, IGAD 2008'de Cibuti Barış Süreci'ne ve Somali Geçici Federal Hükümeti'nin kurulmasına önemli katkı sağlamış ancak, sınırlı kapasitesi nedeniyle, süreç içinde Afrika Birliği ve BM'nin desteğine ihtiyaç duymuştur. AMISOM askerlerinin Federal Geçiş Hükümetine yardım etmek ve Somali'de barışı korumak için konuşlandırılması, IGAD'ın barış anlaşmasını bağımsız olarak yürütmedeki başarısızlığının doğrudan bir sonucudur. Sonuç olarak, barış süreci gecikmeler ve çeşitli aktörlerden gelen farklı taahhütler nedeniyle engellenmesi, dışa bağımlı sistemlerde bulunan tutarsızlıkları ortaya koymuştur.⁸⁴

Ayrıca, Somali'nin finansman ve lojistik destek için uluslararası bağışçılara ve ortaklara güvenmesi, barış inşasına yönelik çok parçalı bir yaklaşıma yol açmıştır. Mevcut yabancı aktörlerin çıkarlarının Somali'deki yerel gerçeklikle

⁷⁷ Liuse Wiuff Moe, *the 'Turn to The Local': Hybridity, Local Ordering and The New Governing Rationalities of Peace and Security Interventions in Somalia*, PhD Thesis, School of Political Science and International Studies, The University of Queensland, 2015.

⁷⁸ Herbert Wulf-Tobias Debiel, *Conflict Early Warning and Response Mechanisms: Tools for Enhancing the Effectiveness of Regional Organisations? A Comparative Study of The AU, ECOWAS, IGAD, ASEAN/ARF and PIF*, Department for International Development Working Paper No. 49, 2009.

⁷⁹ Alan Bryden, 2013.

⁸⁰ Victor A.O. Adetula vd., 2016.

⁸¹ Dawit Yohannes Wondemagegnehu-Daniel Gebreegziabher Kebede, 2017.

⁸² Ismail I. Ahmed-Reginald Herbold Green, "The Heritage of War and State Collapse in Somalia and Somaliland: Local-Level Effects, External Interventions and Reconstruction", *Third World Quarterly*, 1999, 20(1).

⁸³ Korva G. Adar, "Conflict Resolution in A Turbulent Region: The Case of the Intergovernmental Authority on Development (IGAD) in Sudan", *African Journal on Conflict Resolution*, 2000, 1(2).

⁸⁴ K. Isaac Welde Sellasie, "IGAD as an International Organization, Its Institutional Development and Shortcomings", *Journal of African Law*, 2011, 55(1).

eşleştirilmesinin her zaman kusursuz olmaması barış girişimlerinin yürütülmesini olumsuz etkilemiştir.⁸⁵ Bu durum IGAD'ın karşı karşıya kaldığı sorunun büyüklüğünü göstermekte olup IGAD'ın bölgesel barış inşasındaki hayati rolü, sıklıkla yabancı fonlara olan bağımlılığı nedeniyle engellenmesi barışı koruma uygulamalarında çok sesliliğe yol açmaktadır. IGAD'ın, Afrika Boynuzu'nda barışın sağlanmasındaki önemi devam ederken, barış anlaşmalarını bağımsız olarak yürütme konusundaki sınırlı yeteneği, yabancı taraflara bağımlılığı zorunlu kılmıştır. Somali bağlamında görüldüğü üzere, bağımlılık, barışı koruma operasyonlarında gecikmelere ve tutarsızlıklara yol açmakta ve krizleri zamanında ve tutarlı bir şekilde yönetmek için daha güçlü ve dirençli bir bölgesel organizasyona olan ihtiyacı göstermektedir.

Sorunun Kök Nedenleri

IGAD'a yöneltilen en ciddi eleştirilerden biri, kalıcı siyasi ve toplumsal farklılıklar gibi çatışmanın temel tetikleyicilerini çözmekten ziyade acil güvenlik endişelerine öncelik verme eğilimi, IGAD operasyonlarının sıklıkla uzun vadeli çözümler yaratmaktan ziyade acil istikrara odaklandığı Somali'de özellikle belirgindir.⁸⁶ Örneğin, Somali'deki savaş kabile rekabetine dayanmaktadır. IGAD'ın eylemleri mevcut farklılıkları önemli ölçüde ele almamış veya klanlar arasında kapsayıcı bir söylem oluşturmamıştır. Sonuç olarak, temel düşmanlıklar çözülmeden kalmış ve sonrasında kan dökülmesine ve istikrarsızlığa neden olmuştur. Çözüm ise ayrışmaları kaldırmaya dönük kapsayıcı hükümet mekanizmaları geliştirmek yerine elitler arasında güç paylaşımı anlaşmaları müzakere etmek üzerine tasarlanmıştır.⁸⁷ Yoksulluk ve kalkınma eksikliği gibi ekonomik sorunlar çatışmayı artırmış ve çözülmemiştir. IGAD'ın güvenliğe verdiği önem, bazen ekonomik büyümeyi teşvik etme ve geçim kaynaklarını sürdürme girişimlerini gölgede bırakmıştır. Bunların her ikisi de uzun vadeli barış için kritik öneme sahiptir. Somali'nin siyasi yapısı, farklı bölgelerde güç kullanan çeşitli fraksiyonlar ve savaş ağalarıyla parçalanmıştır. IGAD girişimleri, belirtilen grupları birleştirmede veya tutarlı bir siyasi çerçeve oluşturmada her zaman başarılı olamamıştır.

Ayrıca, IGAD'ın AMISOM'un konuşlandırılmasına destek olmak gibi başarıları geçici bir barış sağlamıştır ancak savaşı besleyen yapısal sorunları yeterince ele almamıştır.⁸⁸ Askerî çözümlere güvenmek, özellikle askerî eylemlerin sivil kayıplara yol açtığı veya belirli klanları diğerlerine tercih ettiği düşünüldüğünde, zaman zaman yerel hoşnutsuzluğu artırmıştır. Askerî çözüm stratejisi, Somali'nin çeşitli toplulukları arasında güven oluşturma kapasitesini ve birleşik bir ulusal kimliğin oluşumunu engellemiştir.⁸⁹ IGAD birçok geçiş yönetimini desteklemiş olsa da hükümetlerin belirli kabileleri veya siyasi grupları dışlamaları nedeniyle genel halk tarafından sıklıkla meşruiyetten yoksun olarak algılanması sonucunu doğurmuştur. Dışlamaya bağlı olarak, dezavantajlı toplulukların merkezi otoriteyi reddetmeye devam etmeleri parçalanmış ve istikrarsız bir devlet yapısı yarattıkça, şiddet ve istikrarsızlık sürmeye devam edecektir.⁹⁰

Somali'de uzun vadeli barışı teşvik etmek için, IGAD eylemleri acil güvenlik endişelerinin ötesine geçmeli ve çatışmanın altında yatan siyasi, toplumsal ve ekonomik zorlukları ele almalıdır.⁹¹ Uzun süreli bir çözüm, gerçek siyasi uzlaşmayı teşvik etmeyi, yerel yönetim sistemleri kurmayı ve sıklıkla çatışmanın merkezinde yer alan

⁸⁵ Jon Bennett-Sara Pantuliano-Wendy Fenton-Anthony Vaux-Chris Barnett-Emery Brusset, *Aiding the Peace: A Multi-Donor Evaluation of Support to Conflict Prevention and Peacebuilding Activities in Southern Sudan 2005-2010*, Ministry of Foreign Affairs, Netherland, 2010.

⁸⁶ Tim Murithi, "Inter-Governmental Authority on Development on The Ground: Comparing Interventions in Sudan and Somalia", *African Security*, 2013, 2(3: Regional Organizations in African Security).

⁸⁷ Lionel Cliffe, "Regional Dimensions of Conflict in The Horn of Africa", *Third World Quarterly*, 1999, 20(1).

⁸⁸ K. Isaac Weldesellassie, 2011.

⁸⁹ Lm Makhubela, *Conflict Resolution in Somalia: Learning from Failed Mediation Processes*, Master Thesis, University of Pretoria (South Africa), Pretoria, 2010.

⁹⁰ Williams vd., 2018, ss. 30-32.

⁹¹ Bjørn Møller, *The Horn of Africa and the US War on Terror with Special Focus on Somalia*, Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet, Aalborg, 2009a.

yoksulluk, işsizlik ve kaynak erişimi gibi sorunları ele almayı içerir.⁹² Somali’de uzun vadeli barışı sağlamak için temel nedenlere değinmek kritik öneme sahiptir. Bu vurgu yapılmadan, IGAD’ın çabaları yüzeysel olarak görülme riskiyle karşı karşıyadır ve savaşa uzun vadeli bir çözüm için çerçeve oluşturmada başarısız olurken sadece kısa vadeli bir teselli sağlamaktadır.

Bölge İçi Politikalar

IGAD’ın karar alma süreci, üye ülkeler arasında fikir birliğine ihtiyaç duyulması nedeniyle sıklıkla aksamaktadır.⁹³ Kararların geniş çapta desteklenmesini sağlamak için fikir birliği gerekli olsa da, uygulanan strateji özellikle hızlı gelişen durumlara tepki verirken önemli gecikmelere yol açabilmektedir. Somali deneyimi, IGAD içindeki bölge içi siyasetin etkili ve zamanında karar almayı nasıl engelleyebileceğini göstermektedir.

Somali’de devam eden şiddet ve karmaşık siyasi ortam, IGAD gibi bölgesel örgütlerden hızlı ve kararlı bir yanıt alınmasını sağlamıştır. Ancak, harekete geçmeden önce tüm IGAD üyelerinden onay alma zorunluluğu, zaman zaman Somali’deki bazı önemli olaylara verilen geç tepkilerle sonuçlanmıştır. Örneğin, Somali’deki yoğun savaş anlarında, IGAD’ın tepkisi üye ülkelerinin çatışan hedefleri ve çıkarları tarafından engellenmiştir.⁹⁴ Bazı üyeler, kendi ulusal güvenlik endişeleri veya siyasi bağlantıları nedeniyle, bölgesel gerginlikleri artırabilecek veya Afrika Boynuzu’ndaki diğer hükümetlerle ikili ilişkilerine zarar verebilecek eylemleri kabul etmeye isteksiz davranmıştır. Ayrıca, IGAD’ın fikir birliğine dayalı yaklaşımı, zaman zaman heterojen politikalarla sonuçlanmış ve üzerinde anlaşılan adımlar Somali sorununu doğru biçimde ele almada başarısız olmuştur.⁹⁵ IGAD’ın desteğiyle teşkil edilen AMISOM’un Somali toplum kesimlerinden eşit düzeyde destek almaması birleştirmeden ziyade kırılmalara neden olmuştur.⁹⁶

Esasen, bölge içi siyasi dinamikler, IGAD’ın Somali’deki operasyonlarının proaktif olmaktan çok reaktif olmasına ve seçimlerin yalnızca üye devletler arasında uzun müzakereler sonrasında yapılmasına neden olmuştur.⁹⁷ Uygulanan yöntem, gecikmiş bölgesel tepkinin insani felaketi daha da kötüleştirdiği 2011 Somali kıtlığı sırasında özellikle önemli bir etkiye sahip olmuştur. Erken uyarılara rağmen, IGAD üyeleri arasında oybirliğin dayalı karar mekanizmasının varlığı, krize koordineli bir bölgesel tepkinin oluşumunu yavaşlatmış ve ciddi can kayıplarına yol açmıştır.⁹⁸ Yaşanan sorunlar, hızlı hareket eden ve karmaşık krizlerle başa çıkmak için fikir birliğine dayalı bir stratejinin sınırlamalarını göstermektedir. Özellikle Somali gibi istikrarsız durumlarda, çatışma çözümü ve barış inşasındaki etkinliğini artırmak için IGAD, gerektiğinde daha esnek ve hızlı tepkiler vermek için karar alma prosedürlerini yeniden değerlendirmelidir.

Dış Müdahaleler

Somali savaşı, çevre ülkeleri ve yabancı varlıkları, özellikle Etiyopya, Eritre, Kenya ve ABD’yi içeren karmaşık bir karşılıklı müdahale ağı tarafından derinden etkilenmiştir. Ulusal güvenlik endişeleri, bölgesel rekabetler ve jeopolitik çıkarlar tarafından motive edilen müdahale, IGAD’ın çatışmayı başarılı bir şekilde yönetme ve sonlandırma kapasitesi üzerinde önemli bir olumsuz etki yaratmıştır.

⁹² Ken Menkhaus, 2007.

⁹³ Lionel Cliffe-Roy Love-Kjetil Tronvoll, “Conflict and Peace in the Horn of Africa”, *Review of African Political Economy*, 2009, 36(120).

⁹⁴ Mulugeta Gebrehivot, “Regional Peace and Security Co-operation under The Intergovernmental Authority on Development: Development and Challenges”, *Eastern Africa Social Science Research Review*, 2014, 30(1).

⁹⁵ Sally Healy Obe, “IGAD and Regional Security in the Horn”, *Routledge Handbook of African Security*, Edt. James Hentz, Routledge, 2013.

⁹⁶ Bjørn Møller, 2009a.

⁹⁷ Tim Murithi, 2013.

⁹⁸ Aleksi Ylönen, “Security Regionalism and Flaws of Externally Forged Peace in Sudan: The IGAD Peace Process and Its Aftermath”, *African Journal on Conflict Resolution*, 2014, 14(2).

Etiyopya'nın Rolü

Etiyopya, güvenlik endişelerini ve istikrarsızlığın yayılma potansiyelini öne sürerek Somali sorunu ile sürekli olarak ilgilenmektedir.⁹⁹ Özellikle Etiyopya Halk Devrimci Demokratik Cephesi altındaki Etiyopya hükümeti, Somali'yi Etiyopya'nın iç güvenliğine tehdit oluşturan terör örgütleri için güvenli bir liman olarak görmektedir. Sonuç olarak Etiyopya, Somali'ye düzenli olarak askerî müdahalelerde bulunmuş olup bunlardan en önemlisi 2006'da Mogadişu'daki ICU yönetimini devirmek için Mogadişu'yu işgal etmek olmuştur.¹⁰⁰

Etiyopya'nın Somali'ye müdahalesi sıklıkla iki ucu keskin bir kılıç olmuştur.¹⁰¹ El-Şebab gibi marjinal örgütleri zayıflatmaya yardımcı olurken, Somali grupları arasında gerginliği de artırması ve uluslararası müdahaleye karşı vatansever bir muhalefet refleksi yaratması¹⁰², Etiyopya'nın eylemlerinin sıklıkla bölgesel barıştan ziyade kendi ulusal çıkarlarına hizmet ettiği şeklinde görülmesi nedeniyle IGAD'ın krize arabuluculuk etme çabalarını da engellemiştir. Dahası, Etiyopya'nın IGAD içindeki hâkimiyeti, örgütün Somali krizine yaklaşımında önyargılı olduğu iddialarına yol açmıştır.¹⁰³

Eritre'nin Rolü

Eritre'nin Somali savaşına müdahalesi, esas olarak Etiyopya ile olan düşmanca ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Eritre-Etiyopya Savaşı'nın (1998-2000) ardından Eritre, Somali'deki ICU ve ardından El-Şebab gibi Etiyopya karşıtı örgütleri destekleyerek Etiyopya'nın bölgesel gücünü zayıflatmaya çalışmıştır.¹⁰⁴ Uygulanan politika, komşularını rahatsız ederek ve Etiyopya'nın herhangi bir saldırısına karşı bir tampon oluşturarak Etiyopya'yı istikrarsızlaştırmaya yönelik daha büyük bir çabanın parçasıdır.

Eritre'nin müdahalesi, zaten oldukça bölünmüş bir iç çatışmaya dış bir bileşen ekleyerek Somali'deki çatışmayı daha da kötüleştirmiştir. Eritre'nin faaliyetleri ayrıca, özellikle Etiyopya ve Kenya olmak üzere diğer IGAD üyesi ülkelerle ilişkileri gerginleştirerek örgütün Somali çatışmasıyla başa çıkma konusundaki tutarlılığını ve verimliliğini zayıflatmıştır.¹⁰⁵ Eritre'nin 2007 yılında örgüte zarar veren politikaları nedeniyle IGAD'dan çıkarılması, faaliyetlerinin bölgesel barış çabalarını ne ölçüde engellediğini göstermektedir.¹⁰⁶

Kenya'nın Rolü

Kenya, sınır ötesi terörizm, mülteci akını ve ekonomik çıkarlar konusundaki endişelerle Somali krizine aktif olarak dâhil olmuştur. El-Şebab'ın büyümesi Kenya için doğrudan bir tehdit oluşturmuş ve Kenya topraklarında özellikle Nairobi'deki 2013 Westgate Alışveriş Merkezi saldırısı gibi birçok terörist saldırıyı tetiklemiştir.¹⁰⁷ Kenya, sınırını güvence altına almayı ve güney Somali'de bir tampon bölge oluşturmayı amaçlayan Linda Nchi Operasyonunu 2011'de başlatarak Somali Savaşı'nın aktörlerinden biri olmuştur.

⁹⁹ Kidist Mulugeta, *The Role of Regional Powers in The Field of Peace and Security: The Case of Ethiopia*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Addis Ababa, 2014.

¹⁰⁰ Ken Menkhaus, 2007; Cedric Barnes-Harun Hassan, "The Rise and Fall of Mogadishu's Islamic Courts", *Journal of Eastern African Studies*, 2007, 1(2).

¹⁰¹ Daniel Kendie, "Towards Resolving the Ethiopia-Somalia Disputes", *International Conference on African Development Archives-104*, 2007.

¹⁰² Stephen F. Burgess, "Stabilization, Peacebuilding, and Sustainability in the Horn of Africa", *Strategic Studies Quarterly*, 2009, 3(1).

¹⁰³ Gerald M. Feierstein, *The Impact of Middle East Regional Competition on Security and Stability in The Horn of Africa*, Middle East Institute, Nairobi, 2020.

¹⁰⁴ G. Jan Abbink, *Ethiopian-Eritrean Studies: A Bibliography on Society and History, 2016-2022*, African Studies Centre, Leiden, 2022.

¹⁰⁵ Sally Healy Obe, 2013.

¹⁰⁶ Victor A.O. Adetula-Redie Bereketeab-Cyril Obi, "Introduction: Regional Economic Communities and Peacebuilding in West Africa and the Horn of Africa", *Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa*, Routledge, 2021a.

¹⁰⁷ David M. Anderson-Jacob McKnight, "Kenya at War: Al-Shabaab and Its Enemies in Eastern Africa", *African Affairs*, 2015, 114(454).

Kenya'nın eylemi El-Şebab'ı sınırlarından uzaklaştırmada büyük ölçüde başarılı olsa da, aynı zamanda yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Kenya'nın yardımıyla Güney Somali'de Jubaland eyaletinin kurulması, Kenya ile Somali Federal Hükümeti arasında tartışmalara yol açmış ve gerginliği artırmıştır. Bu durum Somali'yi daha parçalı hale getirerek IGAD'ın arabuluculuk çabalarını zorlaştırmıştır. Kenya'nın belirtilen türdeki faaliyetleri diğer Somali taraflarınca da sıklıkla güvensizlikle karşılanmaktadır.¹⁰⁸

Amerika Birleşik Devletleri'nin Rolü

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Afrika Boynuzu'ndaki terörle mücadele politikasının bir parçası olarak Somali sorununa yoğun biçimde dâhil olmuştur.¹⁰⁹ 11 Eylül saldırılarının ardından ABD yönetimi Somali'yi terörizmin olası bir üreme alanı olarak belirlemiş ve bölgedeki terörle mücadele operasyonlarına askerî destek ve istihbarat yardımı vermeye başlamıştır.¹¹⁰ Buna, El-Şebab komutanlarına yönelik drone saldırıları, AMISOM'a mali destek ve Somali güvenlik güçlerine yardım dâhildir.¹¹¹

ABD'nin katılımı El-Şebab'ın yeteneklerini azaltmada kritik öneme sahip olsa da aynı zamanda mücadelenin militarizasyonuna da katkıda bulunmuş ve zaman zaman diplomatik girişimleri engellemiştir. ABD'nin terörle mücadeleye yaptığı vurgu siyasi uzlaşma yerine askerî çözümlere yönelik olmuş ve IGAD'ın Somali'deki barış inşa sürecini yavaşlatmıştır.¹¹²

Etiyopya, Eritre, Kenya ve ABD'nin Somali krizine müdahalesi, IGAD'ı daha karmaşık ve yoğun çatışmaların yaşandığı bir ortamda faaliyet yürütmeye zorlamıştır. Sayılan aktörlerin her biri bölgesel güvenlik ve IGAD'ın faaliyetlerinin tutarlılığı pahasına, kendi ulusal çıkarlarını takip etmiştir. Etiyopya ve Kenya'nın askerî angajmanları, Eritre'nin terör örgütlerine verdiği yardım ve ABD'nin terörle mücadele odağı, çatışmanın uzun süren doğasına ve Somali'nin parçalanmasını hızlandırmıştır. Somali çatışmasını çözmede daha etkili bir rol oynamak için IGAD adı geçen dış faktörleri dikkatlice müzakere etmeli, üye devletlerinin ve yabancı ortaklarının karşıt çıkarlarını dengeleyerek daha fazla bölgesel işbirliğini desteklemelidir.

Bölgesel Güvenlik Topluluğu Teorisi ile Uyum

IGAD'ın Somali'deki faaliyetleri Bölgesel Güvenlik Topluluğu doktrininin karmaşık bir uygulama biçimini göstermektedir. Bu teoriye göre, güvenlik topluluklarının ayırt edici yanı devletler arasındaki karşılıklı güven ve iş birliği süreçlerinin işletilmesidir.¹¹³ Afrika Boynuzu'nda, IGAD'ın çatışmaları önleme ve barış inşasına yardımcı olma girişimleri, özellikle bölgesel iş birliği ve güvenikleştirme bakımından bölgesel güvenlik topluluğu yaklaşımını anımsatmaktadır. Ancak, Somali'nin karşı karşıya olduğu siyasi istikrarsızlık ve dışa bağımlılık gibi kendine has benzersiz sorunlar, standart bölgesel güvenlik topluluğu modelinin bazı zayıflıklarını ortaya koymaktadır. Yapısalcı araştırmacılara göre, bölgesel güvenlik toplulukları ortak normları ve işbirlikçi davranışları birleştirerek çeşitli bölgesel ortamlara uyum sağlayabilir.¹¹⁴ Çeşitli paydaşları dâhil etmeyi ve politikaları yerel bağlamlara göre uyarlamayı içeren IGAD'ın stratejisi ise bölgesel güvenlik topluluğu teorisinin uygulamasıyla tutarlıdır. İlave olarak, örgütün bölgesel güvenlik topluluğu teorisinin gereksinim ve değerlerini uygulama yeteneği, Somali'nin benzersiz sorunları nedeniyle sınırlı kalmaktadır.¹¹⁵

¹⁰⁸ Günther Schlee, *Territorializing Ethnicity: The Political Ecology of Pastoralism in Northern Kenya and Southern Ethiopia*, Max Planck Institute for Social Anthropology Working Paper No: 121, 2010.

¹⁰⁹ William Reno, "The Politics of Security Assistance in The Horn of Africa", *Defense Studies*, 2018, 18(4).

¹¹⁰ Matan Daniel, *Salafi-Jihadist Activity in Africa: Al-Shabaab and Boko Haram*, Doctoral Dissertation, Tel Aviv University, Tel Aviv, 2021.

¹¹¹ Peter Kagwanja, "Counter-Terrorism in The Horn of Africa: New Security Frontiers, Old Strategies", *African Security Review*, 2006, 15(3).

¹¹² Björn Möller, *The Somali conflict: The Role of External Actors*, DIIS report No. 03, 2009b.

¹¹³ Karl Wolfgang Deutsch vd., 1957.

¹¹⁴ Emanuel Adler-Michael Barnett, 1998.

¹¹⁵ Amitava Acharya, 2007.

Somali, tipik bölgesel güvenlik topluluğu paradigmasını son haddesine kadar zorlayan benzersiz engeller barındırmaktadır. Derin klan farklılıkları ve El-Şebab gibi devlet dışı aktörlerin varlığıyla belirginleşen siyasi parçalanmışlık, tutarlı ve birleşik bir güvenlik stratejisi oluşturma çabalarını engellemektedir.¹¹⁶ AMISOM'un Afrika Birliği ve uluslararası bağışçılardan gelen fon ve lojistiğe olan bağımlılığı, bölgede kendi kendine yeten bir güvenlik topluluğu kurmayı zorlaştırmaktadır.¹¹⁷ Adı geçen dışı bağımlılık, başarılı bir RSC kurmak için gereken karşılıklı güven ve iş birliğini aşındırabilmektedir. Tasvir edilen ortamda, IGAD girişimleri, Somali gibi parçalanmış bir devlette kurulması zor olan siyasi birlik ve ortak güvenlik çıkarları gerektiren bölgesel güvenlik topluluğu çerçevesine uyarlanmakta zaman zaman başarısız olmuştur.¹¹⁸ IGAD, Somali'deki krizin nasıl ele alınacağı konusunda üye ülkeler arasında bir anlaşmaya varmaya çalışmış ve AMISOM aracılığıyla birleştirilmiş barışı koruma operasyonları gibi işbirlikçi yöntemlere başvurmuştur.¹¹⁹ Yürütülen strateji, yapısalcı araştırmacılar tarafından önerilen bölgesel güvenlik topluluğu teorisinin daha geniş bir yorumuyla tutarlı görünmektedir. Yapısalcılar bölgesel güvenlik topluluklarının ortak normları ve işbirlikçi faaliyetleri birleştirerek, çeşitli coğrafi ortamlara uyarlanabileceklerine inanırlar. Somali'de, IGAD'ın yerel klanlar, bölgesel yönetimler ve yabancı ortaklar da dâhil, çeşitli paydaşlarla etkileşimi, planlarını karmaşık yerel koşullara göre uyarlama çabasını göstermektedir.¹²⁰ Uygulanan yöntem, özellikle siyasi parçalanma karşısında kapsayıcı söylem ve iş birliği yoluyla barışı teşvik etmeyi amaçlayan uyarlanabilir bir bölgesel güvenlik topluluğu versiyonuna örnek teşkil etmektedir.

Ayrıca, Somali'de güçlü, merkezi bir hükümetin olmaması, IGAD'ın barış anlaşmalarını yürütme ve bölgeyi istikrara kavuşturma çabalarını engellemektedir.¹²¹ Otoritenin sıklıkla birden fazla hizip ve klan tarafından sorgulandığı Somali'nin siyasi parçalanması, barış inşasında ortak olarak birleşik bir devlet aktörünü varsayan bölgesel girişimlerin başarısını engellemektedir.¹²² Bu realite, devlet yapılarının zayıf olduğu ve devlet dışı aktörlerin güvenlik dinamiklerinde önemli bir rol oynadığı Afrika Boynuzu gibi ülkelere klasik RSC teorisini uygulamanın zorluklarını vurgulamaktadır. IGAD'ın Somali'deki müdahaleleri, bölgesel iş birliğini geliştirmek ve stratejileri yerel koşullara göre uyarlamak gibi RSC teorisinin belirli unsurlarıyla tutarlı olsa da, Somali bağlamının benzersiz zorlukları - siyasi parçalanma, dış bağımlılıklar ve güçlü devlet dışı aktörlerin varlığı geleneksel RSC modelinin sınırlamalarını ortaya koymaktadır. Somali'de RSC teorisinin fikirlerini etkili bir şekilde uygulamak için, IGAD'ın iç kapasiteleri geliştirmeye, kapsayıcı yönetimi desteklemeye ve dış yardıma olan bağımlılığı azaltmaya daha önemli bir konsantrasyon koyması gerekecektir.

Bulgular ve Tartışma

Mezkûr engeller ve eleştirilere rağmen, IGAD Afrika Boynuzu'ndaki bölgesel istikrara önemli katkılarda bulunmuştur. Örgüt, söylemi etkinleştirmede, barışı koruma misyonlarını desteklemede ve bölgesel iş birliğini teşvik etmede önemli bir rol oynamıştır. IGAD'ın eylemleri, küresel kamuoyunun Somali çatışmasına odaklanmasını sağlamış ve bölgesel kuruluşların barış inşası operasyonlarına katkıları bağlamında örnek bir rol sergilemiştir. IGAD, yaklaşımını Afrika Boynuzu'nun özel koşullarına göre uyarlayarak, bölgesel örgütlerin karmaşık ve uzun süreli çatışmaları çözme yeteneğini ortaya koymuştur.

IGAD, Somali ihtilafında arabuluculuk yapma ve barış müzakerelerini teşvik etme konusunda oldukça etkili olmuştur. Somali Ulusal Uzlaşma Konferansı (2002–2004), IGAD'ın oynadığı kritik rol için bir dönüm noktasıdır. IGAD, Somali

¹¹⁶ Paul D. Williams, "Somalia", *Responding to Conflict in Africa: The United Nations and Regional Organizations*, Edt. Jane Boulden, Palgrave Macmillan US, New York, 2013.

¹¹⁷ Dawit Yohannes Wondemagegnehu- Daniel Gebreegziabher Kebede, 2017.

¹¹⁸ Amitava Acharya, 2007.

¹¹⁹ Paul D. Williams, 2018a.

¹²⁰ IGAD, 2020.

¹²¹ Kidist Mulugeta, 2009, s. 37.

¹²² Ken Menkhaus, 2007.

grupları ve yabancı kuruluşlar arasındaki görüşmeleri koordine ederek, Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'nin kurulması için zemin hazırlamıştır.¹²³ Atılan adım, IGAD'ın karmaşık ve parçalanmış bir siyasi iklimde başarılı bir şekilde arabuluculuk yapma yeteneğini gösteren önemli bir başarıdır.¹²⁴ IGAD, 2007'de kurulan AMISOM'u tanıtmaya ve desteklemede de önemli bir işleve sahiptir.¹²⁵ AMISOM'un yetkileri arasında Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'ni korumak, El-Şebab ile mücadele etmek ve istikrar operasyonlarına yardımcı olmak yer almaktadır. IGAD'ın yardımı, misyon için bölgesel ve uluslararası desteğin sağlanmasında hayati önem taşımaktaydı. IGAD, barışı koruma güçlerinin başarılı bir şekilde konuşlandırılmasını ve işletilmesini garanti altına almak için yabancı fon sağlayıcılar ve bölgesel ortaklarla işbirliği yaparak barışı koruma operasyonlarına katılmıştır.¹²⁶ IGAD'ın seferberlik faaliyetleri ile Geçiş Dönemi Federal Hükümeti'ne kritik yardım sağlayan ve bölgeyi istikrara kavuşturmaya yardımcı olan AMISOM askerlerinin konuşlandırılmasında oynadığı rol de öne çıkmaktadır.¹²⁷ Askerî operasyonlar, yönetim desteği ve uzlaştırma girişimlerini içeren misyonun eylemleri, IGAD'ın kapsamlı Somali barış inşası planlarını desteklemedeki rolünü göstermektedir.¹²⁸ Örgütün yalnızca arabuluculuk ve müzakereye değil, aynı zamanda barışı koruma ve istikrar için operasyonel desteğe de öncelik vermesine dayalı planı, IGAD'ın Somali ihtilafının karmaşıklıklarının farkında olduğunu ve hem acil hem de uzun vadeli sorunları ele alma konusundaki kararlılığını göstermektedir.

IGAD'ın yöntemlerinin, siyasi istikrarsızlık, devlet kırılmalı ve karmaşık bölgesel dinamikler gibi Afrika Boynuzu'nun benzersiz zorluklarına göre uyarlanması, IGAD'ın Somali çatışmasının belirli özelliklerini ele almasını ve uygulanabilir çözümlere doğru çabalamasını sağlamıştır.¹²⁹ Bulgular, IGAD'ın Afrika Boynuzu'ndaki çatışmaları çözme ve barış inşası çabalarına yardımcı olma konusundaki etkinliğini iki önemli çıkarımı vurgulayarak göstermektedir. Birincisi önde gelen, uluslararası ortaklarla bölgesel iş birliğini teşvik etmektir. IGAD'ın, ekonomik entegrasyon ve siyasi ortaklığa odaklanan projeler aracılığıyla üye ülkeler arasındaki bölgesel iş birliğini güçlendirme politikaları entegre etme ve paylaşılan endişeleri ele almak için iş birliği yaklaşımları teşvik etme girişimlerini içermektedir. Bölgesel görüşmeleri ve iş birliğini teşvik ederek, anlaşmazlıkların komşu ülkelere yayılmasını önlemeyi ve bölgesel istikrarı güçlendirmeyi hedeflemiştir. İkincisi ise sürdürülebilir katılımdır. Somali'de süregelen sorunlar, IGAD ve müttefiklerinden sürekli bir katılım ve desteğin önemini göstermektedir.¹³⁰ Büyük ilerleme kaydedilmiş olsa da, bölgesel örgütlerin devam eden katılımı, süregelen endişeleri ele almak ve uzun vadeli istikrarı teşvik etmek için kritik öneme sahiptir. IGAD'ın girişimleri, uluslararası toplumun Somali krizine odaklanmasını sağlayarak, sorunun uluslararası toplum için en önemli endişe olmaya devam etmesini sağlamıştır. Bu sonuca uluslararası örgütler ve paydaşlarla aktif iş birliği yoluyla ulaşılmıştır.¹³¹

Somali ve Afrika Boynuzu'ndaki gelecekteki zorluklarla başarılı bir şekilde başa çıkmak için IGAD yöntemlerini değiştirmeli ve barış ve güvenliğin çeşitli alanlarındaki katılımını genişletmelidir. Siyasi parçalanma, sınır ötesi çatışmalar ve devam eden terörizm tehlikesiyle karakterize edilen bölgenin kronik istikrarsızlığı daha güçlü ve farklı bir yanıt gerektirmekte. Aşağıdaki öneriler, IGAD'ın Somali ve Afrika Boynuzu'nda barış ve güvenliği desteklemedeki etkinliğini artırabileceği önemli alanları tanımlamaktadır.¹³²

¹²³ Bjørn Møller, 2009a; Kidist Mulugeta, 2009.

¹²⁴ Ken Menkhaus, 2007.

¹²⁵ IGAD, 2020.

¹²⁶ Sally Healy Obe, 2011a; 2011b, s. 113.

¹²⁷ Redie Bereketab, 2012.

¹²⁸ Mark Bradbury- Sally Healy Obe, 2010.

¹²⁹ ICISS, *The Responsibility to Protect: Report of The International Commission on Intervention and State Sovereignty*, International Development Research Centre, Ottawa, Canada, 2001.

¹³⁰ IGAD, 2020.

¹³¹ Ken Menkhaus, 2007.

¹³² IGAD, 2020.

İlk olarak, IGAD erken uyarı sistemlerine ve bölgesel iş birliğine yatırım yaparak çatışma önleme prosedürlerini iyileştirmelidir. Afrika Birliği'nin Kıtasal Erken Uyarı Sistemi ile artan etkileşim, IGAD'ın ortaya çıkan tehditleri tespit etmesine ve tedbir almasına yardımcı olabilir.¹³³ IGAD, yerel muhbirler, sivil toplum örgütleri ve bölgesel uzmanlardan oluşan ağını genişleterek krizleri kötüleşmeden önce öngörebilir.

İkinci olarak, IGAD Somali'de tüm toplulukları kapsayıcı siyasi söylemi teşvik etmeye devam etmelidir. Ülkenin karmaşık klan dinamikleri ve siyasi çatışmaları göz önüne alındığında, geniş tabanlı, kapsayıcı tartışmaları teşvik etmek uzun vadeli barışa ulaşmak için kritik öneme sahiptir. IGAD, Somali Federal Hükümeti, bölgesel hükümetler ve klan liderleri arasındaki müzakereleri desteklemede önemli bir rol oynayabilir. Obe'nin belirttiği gibi, Somali toplumunun farklı çıkarlarını yansıtan kapsayıcı hükümet kurumları uzun vadeli istikrar için hayati öneme sahiptir.

¹³⁴ IGAD ayrıca, her ikisi de barış inşası çabaları için kritik öneme sahip olan yönetişimi ve hukukun üstünlüğünü iyileştirmek için Somali kurumları için kapasite geliştirme programlarına yardımcı olmalıdır.

Üçüncüsü, IGAD Afrika Birliği, BM ve AB gibi diğer uluslararası kuruluşlarla koordinasyonunu artırmalıdır. Somali'deki sorunlar, özellikle EL-Şebab'a karşı devam eden terörle mücadele eylemleri, koordineli bir uluslararası müdahaleyi gerekli kılmaktadır. Birleşik operasyonları, istihbarat paylaşımını ve kaynak havuzunu iyileştirmek, barışı koruma ve terörle mücadele faaliyetlerinin etkinliğini artırabilir. Williams'a göre, Somali'deki en büyük sorunlardan biri olan yabancı aktörler arasındaki koordinasyon eksikliği, tekrarlayan yeknesak faaliyetlere ve kaynak israfına yol açmıştır.¹³⁵

Dördüncüsü, IGAD, AMISOM gibi operasyonlar için uzun vadeli finansman ve lojistik yardıma öncelik vermelidir. AMISOM, Somali bölgelerinin istikrara kavuşturulmasında önemli bir rol oynamış olsa da gelecekteki başarısı büyük ölçüde asker gönderen ülkelerin ve uluslararası fon sağlayıcıların devam eden taahhütlerine bağlıdır. Barış operasyonlarının uzun vadeli uygulanabilirliğini sürdürmek için IGAD kamu-özel sektör ortaklıkları ve bölgesel fonlama girişimleri gibi yeni fonlama yapılarını araştırabilir.¹³⁶

Son olarak, IGAD Afrika Boynuzu'nda istikrarsızlığa neden olan temel sosyoekonomik sorunları ele almaya odaklanmalıdır. Yoksulluk, genç işsizliği ve çevresel bozulma, bölgedeki şiddetin yaygın nedenleridir. IGAD, bölgesel ekonomik entegrasyonu teşvik ederek, sürdürülebilir kalkınma çabalarını destekleyerek ve iklim değişikliğiyle mücadele ederek uzun vadeli barışa katkıda bulunabilir.¹³⁷

IGAD, Somali ve Afrika Boynuzu'ndaki karmaşık barış ve güvenlik alanında müzakere etmeye çalışırken, çatışmanın acil ve temel nedenlerini ele almak için yöntemlerini uyarlamalıdır. IGAD, erken uyarı sistemlerini güçlendirerek, kapsayıcı siyasi söylemi teşvik ederek, uluslararası koordinasyonu geliştirerek, barışı koruma misyonlarının uzun vadeli uygulanabilirliğini sağlayarak ve sosyoekonomik zorluklarla mücadele ederek etkinliğini artırabilir. Böylece, Somali ve Afrika Boynuzu'nda uzun vadeli barış ve istikrara katkıda bulunmak için konumunu iyileştirecektir.

¹³³ African Union, "The Continental Early Warning System- CEWS", <https://www.peaceau.org/en/article/the-continental-early-warning-system>, Erişim Tarihi: 11.08.2024.

¹³⁴ Sally Healy Obe, 2011a.

¹³⁵ Paul D. Williams, 2013.

¹³⁶ Paul D. Williams, 2018a; 2018b.

¹³⁷ Victor A.O. Adetula vd., 2016.

Sonuç

IGAD'ın Afrika Boynuzu'nda, özellikle Somali'de barış ve güvenliği sürdürmeye katkısı kritik önemdedir. Örgüt, uzun savaşlar, istikrarsız devlet kurumları ve düşmanca bir sosyopolitik bağlam da dâhil olmak üzere karmaşık bölgesel dinamikleri müzakere etmiştir. IGAD'ın Somali'deki katılımı, arabuluculuk çabaları, barışı koruma önlemleri ve savaşan gruplar arasında diyalog ve uzlaşmayı teşvik etmeyi amaçlayan diplomatik angajmanlarla kanıtlandığı üzere, bölgesel barış ve güvenliğe olan bağlılığını göstermektedir.

IGAD'ın kurumsal yapısını uyarlama kapasitesi, Somali'nin değişen çatışma ortamına tepki göstermede önemli olmuştur. Uzman birimlerin ve IGAD Barış ve Güvenlik Bölümünün geliştirilmesi, örgütün şiddetin altında yatan nedenleri daha etkili bir şekilde ele almasını sağlamıştır. Dahası, IGAD'ın Somali'de arabuluculuk yapma girişimleri, Geçiş Dönemi Federal Hükümeti ve Somali Federal Hükümeti'nin kurulmasına verdiği destek gibi, çatışma çözümüne yönelik proaktif yaklaşımını göstermektedir.

Bununla birlikte, Somali'nin durumu, IGAD'ın barış ve güvenlik görevini yerine getirirken karşılaştığı muazzam sorunları vurgulamaktadır. Silahlı çatışmanın devam etmesi, diğer aktörlerin etkisi ve Somali'deki klan ilişkilerinin karmaşıklığı, örgütün çalışmalarını sıklıkla engellemiştir. Dahası, diğer uluslararası aktörlerle iş birliği ve barışı koruma misyonlarının uzun vadeli uygulanabilirliği, sürekli dikkat ve destek gerektiren temel konulardır.

Sonuç olarak, IGAD'ın Somali'deki görevi, bölgesel örgütlerin Afrika'daki güvenlik endişelerini çözmedeki hem vaadini hem de sınırlamalarını göstermektedir. IGAD, Somali'de barış ve istikrarı teşvik etmede önemli ilerleme kaydetmiş olsa da, durum devam eden strateji uyarlamasını, uluslararası ortaklarla artan iş birliğini ve üye devletlerin bölgesel çatışmanın temel nedenlerini ele almak için sürekli bağlılığını gerektirmektedir. IGAD geliştikçe, Somali'de aldığı dersler, Afrika Boynuzu'ndaki barış ve güvenliğe yönelik gelecekteki yaklaşımları şekillendirecektir.

Yazarın/Yazarların Katkı Düzeyi/Düzeyleri: Birinci Yazar %50, İkinci Yazar %50.

Etik Kurul Onayı: Etik kurul onayı gerektiren bir çalışma değildir.

Finansal Destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Author Contributions: First Author 50%, Second Author 50%.

Ethics Committee Approval: This study does not require ethics committee approval.

Financial Support: The study did not receive financial support.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest in the study.

Kaynakça

Abbink, G. Jan, *Ethiopian-Eritrean Studies: A Bibliography on Society and History, 2016-2022*, African Studies Centre, Leiden, 2022.

Abdi Elmi, Afyare-Barise, Abdullahi, "The Somali Conflict: Root Causes, Obstacles, and Peace-Building Strategies", *African Security Studies*, 2006,15(1), 32-54.

Acharya, Amitava, "The Emerging Regional Architecture of World Politics", *World Politics*, 2007, 59(4), 629-652.

Acharya, Amitava, "Global International Relations and Regional Worlds: A New Agenda for International Studies", *International Studies Quarterly*, 2014, 58(4), 647-659.

Acharya, Amitava, "Regionalism Beyond EU-Centrism", *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, Edt. Tanja A. Börzel, and Thomas Risse, Oxford Academic, Oxford, 2016, 109-130.

- Adar, Korva G., "Conflict Resolution in A Turbulent Region: The Case of the Intergovernmental Authority on Development in Sudan", *African Journal on Conflict Resolution*, 2000, 1(2), 39-66.
- Adler, Emanuel-Barnett, Michael, *Security Communities*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998.
- Adetula, Victor A.O., *African Conflicts, Development and Regional Organizations in The Post-Cold War International System: The Annual Claude Ake Memorial Lecture*, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, Sweden, 2014.
- Adetula, Victor A.O.-Bereketeab, Redie-Jaiyebo, Olugbemi, *Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa: The Experiences of ECOWAS and IGAD*, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, Sweden, 2016.
- Adetula, Victor A.O.-Bereketeab, Redie-Obi, Cyril, "Introduction: Regional Economic Communities and Peacebuilding in West Africa and the Horn of Africa", *Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa*, Routledge, 2021a, 1-19.
- Adetula, Victor A.O.-Bereketeab, Redie-Obi, Cyril, "Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa: Lessons from ECOWAS and IGAD", *Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa*, Routledge, 2021b, 256-276.
- African Union, "The Continental Early Warning System-CEWS", <https://www.peaceau.org/en/article/the-continental-early-warning-system>, Erişim Tarihi: 11.08.2024.
- Ahmed, Ismail I.-Green, Reginald Herbold, "The Heritage of War and State Collapse in Somalia and Somaliland: Local-Level Effects, External Interventions and Reconstruction", *Third World Quarterly*, 1999, 20(1), 113-127.
- Albrecht, Peter-Haenlein, Cathy, "Fragmented Peacekeeping: The African Union in Somalia", *The RUSI Journal*, 2016, 161(1), 50-61.
- Anderson, David M.-McKnight, Jacob, "Kenya at War: Al-Shabaab and Its Enemies in Eastern Africa", *African Affairs*, 2015, 114(454), 1-27.
- Apuuli, Kasaija Phillip, "IGAD's Peace and Security Strategy", *Regional Security in the post-Cold War Horn of Africa*, Edt. Sharamo, Roba and Mesfin, Berouk, Institute for Security Studies, 2011, 347-377.
- Apuuli, Kasaija Phillip, "IGAD's Mediation in The Current South Sudan Conflict: Prospects and Challenges", *African Security*, 2015, 8(2), 120-145.
- Barnes, Cedric-Hassan, Harun, "The Rise and Fall of Mogadishu's Islamic Courts", *Journal of Eastern African Studies*, 2007, 1(2), 151-160.
- Barnett, Michael, "Partners in Peace? The UN, Regional Organizations, and Peace-Keeping", *Review of International Studies*, 1995, 21(4), 411-433.
- Bellamy, Alex J., *Security Communities and Their Neighbors*, Palgrave Macmillan, New York, 2004.
- Bennett, Jon-Pantuliano, Sara-Fenton, Wendy-Vaux, Anthony-Barnett, Chris-Brusset, Emery, *Aiding the Peace: A Multi-Donor Evaluation of Support to Conflict Prevention and Peacebuilding Activities in Southern Sudan 2005-2010*, Ministry of Foreign Affairs, Netherland, 2010.
- Bereketeab, Redie, "Inter-Governmental Authority on Development (IGAD): A Critical Analysis", *Regional Integration, Identity and Citizenship in The Greater Horn of Africa*, Edt. Redie Bereketeab, The Nordic Africa Institute, Uppsala, Sweden, 2012, 173-194.
- Bereketeab, Redie, "Regional Economic Communities and Peacebuilding: The IGAD Experience", *South African Journal of International Affairs*, 2019, 26(1), 137-156.
- Bereketeab, Redie, "Political Economy of Regional Peacebuilding and Politics of Funding", *Asian Journal of Economics, Finance and Management*, 2024, 249-262.
- Bradbury Mark-Obe, Healy Sally, "Whose Peace is it Anyway? Connecting Somali and International Peacemaking", *Accord*, 2010, 21, 16-18.
- Bruton, Bronwyn E.-Williams Paul D., *Counterinsurgency in Somalia: Lessons Learned from the African Union Mission in Somalia, 2007-2013*, JSOU Press, Florida, 2014.
- Bryden, Alan, "The Somali Peace Process: Challenges and Opportunities", *Somalia: State Collapse and Revival*, Edt. A. Bryden ve J. E. P. T. M. Phillips, Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2013, 125-148.
- Burgess, Stephen F., "Stabilization, Peacebuilding, and Sustainability in the Horn of Africa", *Strategic Studies Quarterly*, 2009, 3(1), 81-118.
- Buzan, Barry, "The Logic of Regional Security in The Post-Cold War World", *The New Regionalism and the Future of Security and Development* (Vol. 4), Palgrave Macmillan, London, 2000, 1-25.
- Buzan, Barry, "Regional Security Complex Theory in The Post-Cold War World", *In Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader*, Palgrave Macmillan, London, 2003, 140-159.
- Buzan, Barry-Waever, Ole, *Regions and Powers: The Structure of International Security* (Vol. 91), Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- Clark, Jeffrey, "Debacle in Somalia", *Foreign Affairs*, 1992, 72(1), 109-123.

- Cliffe, Lionel, "Regional Dimensions of Conflict in The Horn of Africa", *Third World Quarterly*, 1999, 20(1), 89-111.
- Cliffe, Lionel-Love, Roy-Tronvoll, Kjetil, "Conflict and Peace in the Horn of Africa", *Review of African Political Economy*, 2009, 36(120), 151-163.
- Daniel, Matan, *Salafi-Jihadist Activity in Africa: Al-Shabaab and Boko Haram*, Doctoral Dissertation, Tel Aviv University, Tel Aviv, 2021.
- Deutsch, Karl Wolfgang-Burrell, Sidney, A.-Kann, Robert A.-Lee, Maurice-Lichterman, Martin-Lindgren, R.A.-Van Wagenen, R. W., *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*, Princeton University Press, New Jersey, 1957.
- Diehl, Paul F., "With the Best of Intentions: Lessons from UNOSOM I and II", *Studies in Conflict & Terrorism*, 1996, 19(2), 153-177.
- Duffey, Tamara, "Cultural Issues in Contemporary Peacekeeping", *International Peacekeeping*, 2000, 7(1), 142-168.
- Emathe, Francis E., *Somalia IGAD's Attempt to Restore Somalia's Transitional Federal Government*, Doctoral Dissertation, Naval Postgraduate School, Monterey California, 2006.
- Eriksson, Mikael-Wallensteen, Peter, "Armed Conflict, 1989–2003", *Journal of Peace Research*, 2004, 41(5), 625-636.
- Feierstein, Gerald M., *The Impact of Middle East Regional Competition on Security and Stability in The Horn of Africa*, Middle East Institute, Nairobi, 2020.
- Freudenschuss, Helmut, "Between Unilateralism and Collective Security: Authorizations of The Use of Force by The UN Security Council", *European Journal of International Law*, 1994, 5(4), 492-531.
- Gebrehiwot, Mulugeta, "Regional Peace and Security Co-operation under The Intergovernmental Authority on Development: Development and Challenges", *Eastern Africa Social Science Research Review*, 2014, 30(1), 105-131.
- Gobena, Messay Asgedom, "The African Union (AU) and Intergovernmental Authority on Development (IGAD) Partnership in Peace and Security: Achievements and Challenges", *Journal of Citizenship and Morality*, 2019, 2(1), 80-100.
- Hagmann, Tobias, "Beyond Clannishness and Colonialism: Understanding Political Disorder in Ethiopia's Somali Region, 1991–2004", *The Journal of Modern African Studies*, 2005, 43(4), 509-536.
- Hesse, Brian J., "Introduction: The Myth of Somalia", *Journal of Contemporary African Studies*, 2010, 28(3), 247-259.
- ICISS, *The Responsibility to Protect: Report of The International Commission on Intervention and State Sovereignty*, International Development Research Centre, Ottawa, Canada, 2001.
- IGAD, *Agreement Establishing the Inter-Governmental Authority on Development. Assembly of Heads of State and Government*, IGAD/SUM-96/AGRE-Doc, Nairobi, 1996.
- IGAD, *The Intergovernmental Authority on Development (IGAD)*, Handbook of The Intergovernmental Authority on Development (IGAD), Nairobi, 2020.
- Kagwanja, Peter, "Counter-Terrorism in The Horn of Africa: New Security Frontiers, Old Strategies", *African Security Review*, 2006, 15(3), 72-86.
- Kendie, Daniel, "Towards Resolving the Ethiopia-Somalia Disputes", *International Conference on African Development Archives*-104, 2007.
- Linke, Andrew-Raleigh, Clionadh, "State and Stateless Violence in Somalia", *African Geographical Review*, 2011, 30(1), 47-66.
- Lotze, Walter-Williams, Paul D., *The Surge to Stabilize: Lessons for the UN from the AU's Experience in Somalia*, International Peace Institute, New York, 2016.
- MacFarlane, S. Neil-Weiss, Thomas G., "Regional Organizations and Regional Security", *Security Studies*, 1992, 2(1), 6-37.
- Makhubela, Lm, *Conflict Resolution in Somalia: Learning from Failed Mediation Processes*, Master Thesis, University of Pretoria (South Africa), Pretoria, 2010.
- Medani, Khalid Mustafa, "The Horn of Africa in The Shadow of the Cold War: Understanding The Partition of Sudan from A Regional Perspective", *The Journal of North African Studies*, 2012, 17(2), 275-294.
- Mengisteab, Kidane, *Critical Factors in The Horn of Africa's Raging Conflicts*, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala, 2011.
- Mengisteab, Kidane, *The Horn of Africa*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2013.
- Menkhaus, Ken, "The Crisis in Somalia: Tragedy in Five Acts", *African Affairs*, 2007, 106(424), 357-390.
- Menkhaus, Ken, *Elite Bargains and Political Deals Project: Somalia Case Study*. DFID Stabilisation Unit, UK, 2018.
- Miller, Benjamin, "When and How Regions Become Peaceful: Potential Theoretical Pathways to Peace", *International Studies Review*, 2005, 7(2), 229-267.

- Mohamoud, Abdullah A., *State Collapse and Post-Conflict Development in Africa: The Case of Somalia (1960-2001)*. Purdue University Press, West Lafayette-Indiana, 2006.
- Møller, Bjørn, *The Horn of Africa and the US War on Terror with Special Focus on Somalia*, Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet, Aalborg, 2009a.
- Møller, Bjørn, *The Somali conflict: The Role of External Actors*, DIIS report No. 03, 2009b.
- Mulugeta, Kidist, *The Role of Regional and International Organizations in Resolving the Somali Conflict: The Case of IGAD*, Friedrich Ebert-Stiftung, Addis Ababa, 2009.
- Mulugeta, Kidist *The Role of Regional Powers in The Field of Peace and Security: The Case of Ethiopia*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Addis Ababa, 2014.
- Murithi, Tim, "The African Union's Evolving Role in Peace Operations: The African Union Mission in Burundi, Darfur, and Somalia", *African Security Studies*, 2008, 17(1), 69-82.
- Murithi, Tim, "Inter-Governmental Authority on Development on The Ground: Comparing Interventions in Sudan and Somalia", *African Security*, 2013,2(3: Regional Organizations in African Security), 68-89.
- Musa, Ahmed M.-Stepputat, Finn-Hagmann Tobias, "Revenues on The Hoof: Livestock Trade, Taxation and State-Making in The Somali Territories", *Journal of Eastern African Studies*, 2021, 15(1), 108-127.
- Nuh, Mohamed Abdullahi-Kakuba, Sultan Juma, "Exploration into IGAD's Contributions towards Peace and Stability in Mogadishu, Somalia", *American Journal of Qualitative Research*, 2022, 6(3), 23-44.
- Obe, Sally Healy, *Hostage to Conflict: Prospects for Building Regional Economic Cooperation in the Horn of Africa*, Royal Institute of International Affairs/Chatham House, London, UK, 2011a.
- Obe, Sally Healy, "Seeking Peace and Security in The Horn of Africa: The Contribution of the Inter-Governmental Authority on Development", *International Affairs*, 2011b, 87(1), 105-120.
- Obe, Sally Healy, "IGAD and Regional Security in the Horn", *Routledge Handbook of African Security*, Edt. James Hentz, Routledge, 2013, 217-228.
- Reno, William, "The Politics of Security Assistance in The Horn of Africa", *Defense Studies*, 2018, 18(4), 498-513.
- Rondos, Alexander, "The Horn of Africa: Its Strategic Importance for Europe, the Gulf States, and Beyond", *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, 2016,(6),150-161.
- Schlee, Günther, *Territorializing Ethnicity: The Political Ecology of Pastoralism in Northern Kenya and Southern Ethiopia*, Max Planck Institute for Social Anthropology Working Paper No: 121, 2010
- Sheriff, Ghali Ibrahim-Uke Innocent Anthony-Adams, Williams, "Consolidating Cooperation under Regional Integration: A Theoretical Approach to Curbing Terrorism and Maintaining Peace and Security among IGAD Member States", *Online International Journal of Arts and Humanities*, 2015, 4(3), 48-54.
- Weldesellassie, K. Isaac, "IGAD as an International Organization, Its Institutional Development and Shortcomings", *Journal of African Law*, 2011, 55(1), 1-29.
- Williams, Paul D. "Somalia", *Responding to Conflict in Africa: The United Nations and Regional Organizations*, Edt. Jane Boulden, Palgrave Macmillan US, New York, 2013, 257-281.
- Williams, Paul D., *Fighting for Peace in Somalia: A History and Analysis of the African Union Mission (AMISOM), 2007-2017*. Oxford University Press, Oxford, 2018a.
- Williams, Paul D., "Joining AMISOM: Why Six African States Contributed Troops to the African Union Mission in Somalia", *Journal of Eastern African Studies*, 2018b, 12(1), 172-192.
- Williams Paul D.-D'Alessandro, Michele-Darkwa, Linda-Helal, Amina-Machakaire, James-Rupesinghe, Natasja, *Assessing The Effectiveness of the African Union Mission in Somalia (AMISOM)*. EPON Report, 2018.
- Wuuff Moe, Liuse, *the 'Turn to The Local': Hybridity, Local Ordering and The New Governing Rationalities of Peace and Security Interventions in Somalia*, PhD Thesis, School of Political Science and International Studies, The University of Queensland, 2015.
- Wondemagegnehu, Dawit Yohannes-Kebede, Daniel Gebreegziabher, "AMISOM: Charting A New Course for African Union Peace Missions", *African Security Review*, 2017, 26(2), 199-219.
- Wulf, Herbert-Debiel, Tobias, *Conflict Early Warning and Response Mechanisms: Tools for Enhancing the Effectiveness of Regional Organisations? A Comparative Study of The AU, ECOWAS, IGAD, ASEAN/ARF and PIF*, Department for International Development Working Paper No. 49, 2009.
- Ylönen, Aleks, "Security Regionalism and Flaws of Externally Forged Peace in Sudan: The IGAD Peace Process and Its Aftermath", *African Journal on Conflict Resolution*, 2014, 14(2), 13-39.